8 НОЯ 1991

Тошкент ҳақиқати

РЎЗНОМА 1928 ЙИЛ 11 ДЕКАБРДАН ЧИҚА БОШЛАГАН

№ 221 (10.217).
1991 йил 15 ноябрь жума
Баҳоси 8 тийин.

Вилоят ижтимоий-сиёсий рўзномаси

ЙИЛЛИК РЕЖА ОРТИҒИ БИЛАН

КАЛИНИН ноҳияси сабзавоткорлари катта ютуқни қўлга киритдилар. Йил бўйи қилинган самарали меҳнат ўз натижасини берди. 58 минг тонна ўрнига, 58 минг 30 тонна сабзавот топширилди. Бу улкан ютуққа Калинин жамоа хўжалиги 4285 тонна, «Партия XX съезди» жамоа хўжалиги 4129 тонна, «Қорасув» давлат хўжалиги 4634 тонна, «Хасково» давлат хўжалиги 6050 тонна, «Назарбек» давлат хўжалиги 6100 тонна, Свердлов номли давлат хўжалиги 3675 тонналик маҳсулотлари билан муносиб ҳисса қўшдилар.

Ноҳия меҳнаткашлари имкониятларини чамалаб чиқиб, яна қўшимча 2,5 минг тонна сабзавот топширишга аҳд қилдилар.

Далаларда ҳосилни йиғиштириб олиш билан биргаликда кузги-қишки ва баҳорги экиш мавсумига тайёргарлик ишлари бошлаб юборилди.

А С А Л А Р И Ч И Л А Р

● БЎСТОНЛИҚ ноҳиясидаги «Правда» рўзномасининг 50 йиллиги» номли давлат хўжалиги асаларичилари режадан ошириб тоғ асали етказиб беришга эришдилар. СУРАТЛАРДА: (юқорида) асаларичи Жумабой Турсунбоев; (пастда) оилавий асаларичилик бригадаси аъзолари Ж. Турсунбоев ва И. Турсунбоева; қутиларни кўздан кечириш пайти.

Сураткаш С. ВЕЛИЧКИН.

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши қонунчилик, қонунийлик ва ҳуқуқ-тартибот масалалари комитетига

МАКТУБ

Биз, ўз сайловчиларимиз ваколатига эга бўлган Ўзбекистон Олий Кенгаши, Тошкент шаҳар ва Чилонзор ноҳияси Кенгашларининг бир гуруҳ депутатлари сизга Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг VIII сессияси арафасида «Ўзбекистон Президенти сайлови тўғрисида»ги Қонун лойиҳасининг умумхалқ муҳокамаси масаласи юзасидан мурожаат қиляпмиз.

Республика Олий Кенгашининг навбатдан ташқари VII сессиясида кўриб чиқилган ва умумхалқ муҳокамаси учун матбуотда эълон қилинган бу қонун лойиҳаси ниҳоятда муҳим аҳамиятга эга, чунки қонун республика тарихида биринчи марта мустақил Ўзбекистон Республикаси Президентини ҳуқуқий асосда умумхалқ томонидан сайлаш имконини беради.

Чилонзор ноҳиясидаги барча даражадаги депутатлар, меҳнаткашлар ва шу ноҳияда истиқомат қилувчилар ушбу қонун лойиҳаси муҳокамасида фаол иштирок этдилар. Улар муҳокама жараёни Ўзбекистон Президентининг ҳақиқий демократик сайловини чинакам ҳуқуқий асосда ўтказишни кафолатлашига ишонч билдирадилар.

Республика Олий Кенгашининг бўлажак сессиясида «Ўзбекистон Республикаси Президенти сайлови тўғрисида»ги Қонун қабул қилиниши ва сайлов куни белгиланишини эътиборга олиб, биз ушбу масала юзасидан ўз таклифларимизни киритмоқчимиз.

Қонун лойиҳасининг 9-моддасида «Ўзбекистон Республикаси Президенти сайловини Ўзбекистон Республикасининг Олий Кенгаши ёки унинг Раёсати сайловдан камида 60 кун олдин тайинлайди» деб белгиланган.

Биз республика Президенти сайловини 1991 йилда, яъни қисқароқ муддат ичида ўтказишни мақсадга мувофиқ деб ҳисоблаймиз. Бу ишнинг амалга оширилиши ўтиб бораётган йилнинг ўзидаёқ Ўзбекистон Республикасининг мустақиллигини анча мустаҳкамлаш ва демократик ҳуқуқий давлатни шакллантириш ишида дадил қадам қўйиш имкониятини яратади.

Мамлакатда ҳам, республикада ҳам юзага келган ижтимоий-сиёсий шароит Ўзбекистон Республикаси Президенти сайловини 1992 йилга қолдирмай ўтказиш зарурлигини тақозо қиляпти.

Ўзбекистон Республикаси даражасида ҳам, жойларда ҳам давлат ҳокимияти тузилмаларини ўзгартириш ҳақида қонун қабул қилинади, деб ўйлаймиз. Лекин, фикримизча, Ўзбекистон Президентини умумхалқ томонидан сайлаб олмасдан туриб, тузилмаларни ўзгартиришга киришa олмаймиз.

Суҳбатларда оддий меҳнаткаш халқ республика Олий Кенгаши томонидан «Ўзбекистон Республикаси Президенти сайлови тўғрисида»ги қонунни қабул қилиш чўзиб юборилганидан таажжубланиб, қонун лойиҳасида белгиланган сайловни тайинлаш муддатига қўшилмаслигини билдиряпти.

Депутатлар, меҳнаткашлар ва аҳоли бугунги кунда президентлик ҳокимиятини мустаҳкамлаш зарурлигини таъкидлаяптилар, чунки республика ҳудудида яшовчи ҳар бир оила, ҳар бир фуқаронинг осойишталиги ва келажаги ушбу ҳокимиятга, Президентнинг шахсига боғлиқдир.

Бугун ҳар бир одам, қайси бир партиянинг аъзоси, диндор ёки даҳрий бўлишидан, қайси миллатга мансублигидан қатъи назар ягона бир мақсадни кўзда тутяпти, у ҳам бўлса — республикада ижтимоий-сиёсий барқарорликни сақлаш, бозор иқтисодиётига ўтиш даврида ижтимоий ҳимояни таъминлаш, Ўзбекистон Республикаси мустақиллигини мустаҳкамлашдир.

Бизнинг таклифларимиз ушбу масалани ҳал қилиш ваколатига эга бўлган республика Олий Кенгаши депутатлари, барча шахслар томонидан кўриб чиқилиб қўллаб-қувватланади, деб ўйлаймиз.

ЎЗ САЙЛОВЧИЛАРИМИЗ НОМИДАН:
Абдуллаев А., Асомов Б., Отаев О. А., Иноғомов Б. К., Исмоилов О. Ж., Исмоилов О., Эшонхўжаева О. О., Крушельницкий В., Қурбонова Н. У., Расулов Б. К., Содиқов М., Соибназаров С., Умаров Қ. У., Хлебушкина А. П., Шермуҳамедова Н. Т., Юнусов М. М., Самиғжонов Э. Р.

МАҲАЛЛА ВА МАВЗЕ КОМИТЕТЛАРИ НОМИДАН:
Ортиқов Б. — «Алгоритм-2» мавзеси
Иброҳимов Ҳ. — 19-мавзе
Исҳоқов А. — 1-мавзе
Саидқосимов А. — 9-мавзе
Муталиев Э. — «Маданият» маҳалласи
Саъдуллаев Н. — «Мевазор» маҳалласи
Каримов Ғ. — «Қурилиш» маҳалласи
Тўлаганов Б. — «Тинчлик» маҳалласи
Ражабов Н. — 9-мавзе.

ИҚТИСОДИЁТДА БАРҚАРОРЛИККА ЭРИШАЙЛИК

Тошкент вилояти иқтисодиёти 1991 йилнинг тўққиз ойида

1991 йилнинг тўққиз ойида вилоятда ижтимоий-сиёсий ва ижтимоий-иқтисодий аҳволни соғломлаштиришга қаратилган чораларни амалга ошириш давом эттирилди.

Жумҳурият Президентининг фармонлари, жумҳурият ҳукуматининг қарорларига мувофиқ аҳолининг моддий аҳволини яхшилаш, нафақахўрлар, уруш ва меҳнат фахрийлари, хотин-қизлар ва кўп болали оилалар, талабаларга амалий ёрдам кўрсатишни яхшилаш, шунингдек аҳолининг бандлигини ошириш бўйича аниқ мақсадга қаратилган иш олиб борилди.

Аҳолига шахсий ёрдамчи хўжаликларни ривожлантириш учун қўшимча ер ажратиш, қорамол ва озуқа сотиш давом этмоқда.

Шу билан бирга жумҳуриятлар ўртасида ташкил топган ва ташқи алоқаларнинг бузилиши вилоятдаги ижтимоий-иқтисодий вазиятга салбий таъсир кўрсатмоқда. Саноатда аҳвол барқарорлашмади. 1991 йилнинг сентябрида 1990 йилнинг сентябрига нисбатан саноат маҳсулоти ҳажми 2,7 фоиз, умуман тўққиз ой давомида эса 5,4 фоиз камайди. Халқ истеъмоли моллари ишлаб чиқариш ҳам қисқарди. Саноатда шартномалар бўйича маҳсулотлар етказиб бермаслик кўпаймоқда, моддий-техника таъминотидаги қийинчиликлар кучаймоқда. Бу кўп ҳолларда ишлаб чиқаришнинг тўхташига олиб келмоқда. Деҳқончилик саноати мажмуаси ишлаб чиқаришнинг ўтган йилги даражасини таъминламаяпти. Капитал қурилишида назарда тутилган дастур бажарилмаяпти. Ишлаб чиқариш қувватини техникавий янгилаш суръатлари сусаймоқда.

1991 йилнинг тўққиз ойи якунлари бўйича халқ хўжалигида таркиб топган вазият қуйидагича бўлди (амалдаги нархларда, миллион сўмлик):

	1991 йилнинг январь-сентябрида	
	амалда	1990 йилнинг январь-сентябрига нисбатан фоиз ҳисобида (таққосланган нархларда)
Саноат маҳсулоти (ишлар, хизматлар)	5491,2	94,6
Халқ истеъмоли моллари ишлаб чиқариш (чакана нархларда)	2126,9	89,8
Шу жумладан:		
озиқ-овқат маҳсулотлари	1285,9	79,7
ноозиқ-овқат маҳсулотлари	841,0	111,4
улардан енгил саноат маҳсулотлари	373,3	106,7
Давлат корхоналари ва ташкилотларининг асосий фондларини ишга тушириш (смета қиймати бўйича, 1991 йилнинг 1 январигача бўлган нархларда)	369,4	109
Давлат корхоналари ва ташкилотлари сарфлаган капитал маблағлар (смета қиймати бўйича, 1991 йилнинг 1 январигача бўлган нархларда)	554,6	86
шу жумладан марказлашганлари	258,7	84
Корхоналар ва ташкилотларнинг инвестиция жамғармалари маблағлари	295,9	88
Умумий фойдаланишдаги транспортда юк ташиш (жўнатиш) — миллион тонна	50,6	98,8
Умумий фойдаланишдаги транспортнинг йўловчи обороти — миллион йўловчи-километр	3988,1	97,5
Банд бўлган аҳоли сони — минг киши	668,0	99,0
шу жумладан ижтимоий хўжаликда	498,7	99,8
Ҳар бир ишчи ва хизматчининг истеъмоли учун бир ойда ўртача сарфланган маблағлар — сўм	283,9	146,6
Жамоа хўжаликларининг ижтимоий хўжалигида колхозчилар меҳнатига тўланган ўртача ойлик маош — сўм	248	123
Аҳоли омонатларининг ортиши ва Ўзбекистон Жумҳурияти омонат банки муассасалари томонидан қимматли қоғозларни сотиш (товонни ҳисобга олмасдан)	404,3	416,8
Давлат ва ширкат савдосининг чакана товар обороти	2007,4	89,9
Пулли хизматлар	250,6	86,1

Молиявий аҳвол мураккаблигича қолмоқда. Вилоятда молиявий кредит, нарх ва солиқ сиёсати бирлигини бузиш иқтисодиётни соғломлаштиришни ниҳоятда қийинлаштирмоқда.

Бу йил фойданинг ошишига асосан нархлар ва тарифларнинг ўсиши ҳисобига эришилди. Корхоналар ва ташкилотларнинг фойдаси саккиз ойда 798,7 миллион сўмни ташкил этди ва ўтган йилнинг шу давридагига нисбатан 325,1 миллион сўмлик ёки 1,7 баравар кўпайди.

Вилоят халқ хўжалигида зарар кўриб ишлаётган корхоналар улуши ҳали ҳам анчалигича қолмоқда. Бундай корхоналар барча корхоналарнинг 9,1 фоизини ташкил этади. Саккиз ойда кўрилган зарар миқдори 11,4 миллион сўмга етди.

Тўлов интизоми аҳволи ёмонлашди. Банкларнинг қисқа муддатли ссудалари ва корхоналар ҳамда ташкилотлар ўртасидаги ўзаро ҳисоб-китоблар бўйича муддати ўтиб кетган қарз 1991 йилнинг 1 октябрига келиб 189,6 миллион сўмни ташкил этди ва шу йилнинг бошидагига нисбатан 115,1 миллион сўмга кўпайди. Халқ хўжалигига қисқа муддатли кредит харажатлари ўтган йилги даражага нисбатан 2,5 баравар кўпайди ва 1991 йилнинг 1 октябрига келиб 1994,2 миллион сўмни ташкил этди.

Аҳолининг СССР Омонат банки муассасаларидаги омонатлари қолдиғи 1 октябрга келиб 1506 миллион сўмга етди ва тўққиз ой ичида 396 миллион сўмлик ёки 35,6 фоиз кўпайди. Бундан ташқари омонатлар бўйича товонлар 485,8 миллион сўмни ташкил этди, бу маблағнинг 80,2 миллион сўми шу йилнинг ўзидаёқ олиниши мумкин.

(Давоми 3-бетда).

● *ХДП конференциялари:*

ТАШКИЛИЙ МАСАЛА

Вилоят шаҳар ва районлари таъсис конференцияларида келишилганидек ЎзХДП Таъсис қурултойидан сўнг конференцияларнинг иккинчи босқичи ўтказилмоқда. Унда қурултой натижаларини муҳокама қилиш билан бирга ташкилий масалалар ҳам кўриб чиқилмоқда. Қуйида ЎзХДП Тошкент вилоятидаги айрим шаҳар ва район кенгашларига сайланган раҳбарлар билан таништирамиз.

ЮҚОРИ ЧИРЧИҚ РАЙОН КЕНГАШИ
Абдужабборов Х. Н. — биринчи котиб.
Ёқубов М. З. — котиб.

КАЛИНИН РАЙОН КЕНГАШИ
Муҳаммаджонов Ш. Х. — биринчи котиб
Файзиев Т. А. — котиб

БЎСТОНЛИҚ РАЙОН КЕНГАШИ
Маҳаматов Р. — биринчи котиб
Рисметов Д. — котиб

ОҚҚЎРҒОН РАЙОН КЕНГАШИ
Қосимов А. К. — биринчи котиб
Субонов С. А. — котиб

ОЛМАЛИҚ ШАҲАР КЕНГАШИ
Юсупов Т. Э. — биринчи котиб
Горнов В. А. — котиб

АНГРЕН ШАҲАР КЕНГАШИ
Кўконов А. Т. — биринчи котиб
Скородумов В. П. — котиб

ЯНГИОБОД ШАҲАР КЕНГАШИ
Мирзаев О. — биринчи котиб.

ОҲАНГАРОН ШАҲАР КЕНГАШИ
Бекмуродов А. А. — биринчи котиб.

ЯНГИЙЎЛ ШАҲАР КЕНГАШИ
Исмоилова М. С. — биринчи котиб
Исамуҳаммедов Э. Н. — котиб

БЕКОБОД РАЙОН КЕНГАШИ
Қодиров З. Қ. — биринчи котиб
Тожиқулов Қ. — котиб

ОҲАНГАРОН РАЙОН КЕНГАШИ
Худойбердиев Э. — биринчи котиб
Халиқулов Р. — котиб

ҒАЛАБА РАЙОН КЕНГАШИ
Холиқов А. — биринчи котиб
Сулаймонов Ш. — котиб

ҚИБРАЙ РАЙОН КЕНГАШИ
Шералиев Р. Ш. — биринчи котиб
Аҳмаджонов А. — котиб

ПАРКЕНТ РАЙОН КЕНГАШИ
Эрматов Х. Д. — биринчи котиб
Сатторов С. — котиб

ПИСКЕНТ РАЙОН КЕНГАШИ
Акромов Х. — биринчи котиб

ЎРТА ЧИРЧИҚ РАЙОН КЕНГАШИ
Неъматуллаев И. — биринчи котиб
Абдуллаев С. — котиб

ТОШКЕНТ РАЙОН КЕНГАШИ
Ғофуров К. Н. — биринчи котиб
Шерматов Р. А. — котиб

БЎКА РАЙОН КЕНГАШИ
Раҳмонқулов Р. — биринчи котиб
Қўчқоров Ш. — котиб

ЯНГИЙЎЛ РАЙОН КЕНГАШИ
Шукуров К. Ш. — биринчи котиб
Маҳмуджонов А. А. — котиб

БЕКОБОД ШАҲАР КЕНГАШИ
Қориев Д. — биринчи котиб
Иноятов С. — котиб

ЧИНОЗ РАЙОН КЕНГАШИ
Ботиров Т. Ю. — биринчи котиб
Умаров Т. — котиб

ЧИРЧИҚ ШАҲАР КЕНГАШИ
Соипов О. Э. — биринчи котиб.

ЎН ИККИНЧИ ЧАҚИРИҚ ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ КЕНГАШИ САККИЗИНЧИ СЕССИЯСИНИНГ ОЧИЛИШИ ТЎҒРИСИДА

Ўн иккинчи чақириқ Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг саккизинчи сессияси 1991 йил 18 ноябрь куни соат 10 да Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг мажлислар залида очилади.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ХАЛҚ ДЕПУТАТЛАРИ ДИҚҚАТИГА

Ўзбекистон Республикаси халқ депутатлари 17 ноябрь куни эрталаб соат 9 дан 19 гача Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши мажлислар залининг фойесида рўйхатга олинади.

ЙИГИРМА БИРИНЧИ ЧАҚИРИҚ ХАЛҚ ДЕПУТАТЛАРИ ТОШКЕНТ ВИЛОЯТ КЕНГАШИ РАЁСАТИНИНГ ҚАРОРИ

ЙИГИРМА БИРИНЧИ ЧАҚИРИҚ ХАЛҚ ДЕПУТАТЛАРИ ТОШКЕНТ ВИЛОЯТ КЕНГАШИНИНГ САККИЗИНЧИ СЕССИЯСИНИ ЧАҚИРИШ ТЎҒРИСИДА

Халқ депутатлари Тошкент вилоят Кенгаши Раёсати **қарор қилди:**

I. Халқ депутатлари Тошкент вилоят Кенгашининг саккизинчи сессияси 1991 йил 9 декабрда Тошкент шаҳрида чақирилсин.

Сессия муҳокамасига қуйидаги масалалар киритилсин:

1. «Давлат ҳокимиятининг маҳаллий органлари тузилишини такомиллаштириш ва Ўзбекистон Республикаси Конституцияси (Асосий Қонуни)га ўзгартишлар ва тўлдиришлар киритиш тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси Қонунининг бажарилиши тўғрисида.

2. Ўзбекистон Республикасининг Тошкент вилояти ва РСФСРнинг Омск вилояти ўртасидаги ўзаро ҳамкорлик ҳақидаги шартнома тўғрисида.

3. Ўзбекистон Республикасининг Тошкент вилояти ва РСФСРнинг Кемерово вилояти ўртасидаги ўзаро ҳамкорлик ҳақидаги шартнома тўғрисида.

4. 1991—1992 йил қиш даврида вилоят аҳолисини озиқ-овқат маҳсулотлари билан таъминлаш тўғрисида.

5. «Тошкент ҳақиқати» ва «Ташкентская правда» вилоят рўзномаларининг таъсисчилари тўғрисида.

6. 13-, 66-, 82-, 97-, 110-, 113-, 152-, 203-, 204-сайлов мавзелари бўйича ўрни бўшаган депутатлар ўрнига 1991 йил 15 сентябрь куни ўтказилган халқ депутатлари вилоят Кенгаши депутатлигига сайлов якунига кўра сайланган депутатларнинг ваколатларини тасдиқлаш тўғрисида.

II. Сессияга вилоят Кенгаши депутатлари бўлмаган вилоят ижроия қўмитаси раисининг ўринбосарлари ва аъзолари, шаҳар, район Кенгашлари ва ижроия қўмиталари раислари ва раис ўринбосарлари, вилоят бошқармалари ва ташкилотларнинг раҳбарлари таклиф этилсин.

Халқ депутатлари Тошкент вилоят Кенгаши раиси
С. САЙДАЛИЕВ.

Тошкент шаҳри, 1991 йил 9 ноябрь.

АЙБ ФАҚАТ ГОРБАЧЕВДАМИ?

Ҳурматли муҳарририят! Сизларга ушбу номани оддий бир радиокиномеханик сифатида ёзаяпман. Гарчи ногирон бўлсам-да, меҳнат фаолиятимни узлуксиз давом эттириб келяпман. Бу жараёнда жуда кўплаб турли миллат вакиллари билан мулоқотда бўламан. Уларнинг мамлакат тақдири ҳақида билдирган фикр-мулоҳазаларини эшитиб, ич-ичимдан қувонаман. Лекин бу қувонч узоққа чўзилмайди. Боиси турмушимизнинг нақадар оғирлашиб бораётганлиги менга тинчлик бермайди. Ўзимча хулосалар чиқараман. Кимнидир айблайман, барибир айбдорлик сиртмоғи ўз бўйнимга келиб тушаверади. Сабаби жиддий.

Бу жиддийлик менинг қўлимга қалам тутқазди. Мамлакат тақдири ва унинг бошида турган Президент М. С. Горбачев ҳақида баъзи фикрларимни кўпчилик билан ўртоқлашишни ўз бурчим деб билдим.

Очиғини айтсам, ўзим ҳам анча вақтгача мамлакатимизнинг шундай аҳволга тушиб қолганлигида фақат бир кишини — Президентни айблаб келдим. Ўзимга ўзим савол берардим. Ахир биз қаёққа қараб кетяпмиз? Президент бизни қандай жамият сари етаклаяпти? деган охири кўринмайдиган жумбоқларнинг ечимини топа олмасдим. Мана, ниҳоят бир тўхтамга келгандек бўлдим.

Мамлакатда катта ўзгаришлар содир бўлмоқда. Бу ўзгаришларнинг ҳосиласи фақат яхшиликдан иборат бўлади, деган фикрга келдим. Илдизлари кенг томир отадиган мевали дарахтдек ҳис қиляпман келгуси мамлакатимизни. Фақат бу мевалар «эски тузум» меваларидек тез тугаб, дарахти ҳосилдан қолмайди. Балки бозор иқтисодиётининг катта қийинчиликлари эвазига экилган дарахт бўлади бу.

Бунга сиёсий онгимиздаги ўзгаришлар ҳам яққол мисол бўла олади. Дунёқарашимиз ҳам бутунлай ўзгармоқда. Қувонарлиси, ҳар бир воқеликка холис баҳо бера бошладик. Бу илк қадамлар десам хато қилмайман. Қани, айтинг-чи, шу пайтгача ҳар бир ҳодиса ва воқеаларга аниқ ва холис, адолат юзасидан баҳо бера олдикми? Йўқ. Эришилган ютуқлар эса демократия ва ошкораликнинг дастлабки меваларидир.

Тўғри, мамлакатнинг ҳозирги иқтисодий таназзули кимга боғлиқ? Қандай қилиб жарлик ёқасига келиб қолдик? Эшитиб қоламан, Горбачев айбдор дейишмоқда баъзи бировлар. Ахир унинг ўзи ҳам вазиятнинг бунчалик кескин тус олишини билганмиди? Шуни истаганмиди?! Ахир шуни хоҳлаганда Нобель ва бошқа-бошқа номдаги мукофотлари эвазига олган маблағини болалар учун, экологияни соғломлаштириш учун сарфлармиди унда?!

«Шонли сана»нинг сўнгги бор нишонланган куни (агар шундай деб айтиш мумкин бўлса) мен уни ойнаи жаҳон орқали кўрдим. У бир гуруҳ кишиларга мамлакат орден ва ёрлиқларини топширди. Уларга катта ишонч билдирди. Мен буни турмушимизни фаровонлаштириш йўлида меҳнат қилаётганларга берилган катта мадад, деб биламан.

Ҳаммасига эса ўзимиз айбдор эканмиз. Мана, бир неча йилдирки, ҳеч нарса йўқ, ҳаёт кечириш қийинлашмоқда, деб жар солиб келдик. Аслида бунинг ўрнига обдон ўйлаб, Президентни, унинг халқ манфаати йўлидаги фармон ва қарорларини, дастурларини қўллаб-қувватлаб иш юритганимизда, ҳар биримиз «эски жамият» ботқоғидан тортиб олинган ишбилармонлик, тадбиркорликни ардоқлаб ўз вақтида астойдил меҳнат қилишга киришиб, тўсиқларни бартараф этганимизда шундай кунларга қолмасдик!

• Шахсий фикр •

Унинг саъй-ҳаракатлари туфайли бугун миллатлар ўз қадриятларини тикламоқда, ўзлигини англаб етмоқда. Ҳар бир миллат истиқлол сари интилмоқда. Агар бизни эскича қарашлар сиртмоғидан халос этишда у ёрдам бермаганда бугун шундай кунларга етармидик. Вақти келиб эса бундан ҳам баттар бўлиши мумкин эди-ку. Яна бир улуғ хизмати бор унинг. Мамлакатлар ўртасидаги «совуқ уруш»нинг барҳам топишига, бутун дунё халқларининг янгича тафаккур қилишига туртки берган ким?!

Ҳур ва озод республика биродарлари, ҳали ҳам кеч эмас. Мамлакатимиз Президентини қўллаб-қувватлашимиз, унинг амалга ошираётган ишларига холисанилло баҳо бериб, ҳайрихоҳлик билдиришимиз керак. Агар шундай қилсак, бунинг самараси баракали бўлишига аминман. Тилимизга эрк бериб, ҳар хил бўлмағур уйдирмаларга учиб иш юритсак ҳеч қачон биримиз икки бўлмайди. Турмушимиз борган сари оғирлашиб бораверади. Бизга эркин, ижодий, самарали меҳнат қилишимизга имконият яратилган экан, бундан тўлиқ фойдаланишимиз зарур. Ваъзхонликни йиғиштириб, барча одил кучларни бирлаштириш учун фурсат етди.

Яқиндагина содир бўлган воқеани унутмаслик керак. Фалокат юз бериб ҳокимият маълум бир тўданинг қўлига (ГКЧПни назарда тутяпман) ўтганда нима бўларди? Умрини ўтаб бўлган «эски тузум» яна тикланган бўларди. Бу эса минглаб янгича фикрлайдиган тадбиркор ишбилармонларнинг қўлига кишан солинишига олиб келарди. Яна эскича алдовлар бошланарди. Биргина мисол. Улар ўша «машъум уч кун»нинг дастлабки куниёқ Президентни касалга чиқариб, мамлакатни бошқариш қобилиятига эга эмас, деб айтган уйдирмалари миллионлаб кишиларни ҳақоратлаш эмасмиди? Уйдирманинг, ёлғоннинг умри қисқа бўлишини тарих яна бир бор исботлади.

Б. Н. Ельцин бошлиқ россиялик биродарларимизга минг раҳмат. Жонга жон билан демократияни ҳимоя қила олдилар. Энг оғир дамларда мамлакатимизнинг тақдири учун кўкрак тутиб курашдилар. Бу фақатгина Россия учун эмас, балки бошқа республикалар учун ҳам ҳаво ва сувдек зарур эди.

Ва ниҳоят барча мустақил жумҳуриятлар тил топишиб, иқтисодий ҳамжамият шартномасини имзоладилар. Бу келажакка умид боғламоқда. Кўпни кўрган фахрий сифатида эслатиб ўтмоқчиман. Гарчи В. И. Ленинга тошлар отилаётган бўлса-да, 1922 йилдаёқ у мустақил, тенг ҳуқуқли жумҳуриятларнинг иқтисодий ва ҳарбий иттифоқини тузиш кераклигини ўз асарларида баён этган эди. Назаримда ана шундай кунларга етаётгандекмиз. Бу эса ҳар биримизнинг самарали меҳнатимиз туфайли бунёд этилишини унутмаслигимиз керак.

Келинг, яхшиси ким бўлишимиздан, қайси миллатга мансуб бўлишимиздан қатъий назар, бир ёқадан бош чиқариб, мамлакатимиз равнақи учун курашайлик. Токи бундан келажак авлод баҳраманд бўлсин.

Н. ШАДРИН,
II гуруҳ меҳнат ногирони, Қибрай ноҳияси.

• Беруний мукофотига номзодлар •

УЛЬТРАТОВУШ ИСТИҚБОЛИ

СЎНГГИ йилларда ультратовуш ёрдамида касалликни аниқлаш ёки эхография тиббиёт амалиётидан мустаҳкам ўрин олмоқда. Ҳозирги кунда медицинанинг бирор соҳаси йўққи, у ана шу усулдан фойдаланмаётган бўлса.

Эхография бошқа замонавий усуллардан ўзининг осон бажарилиши, қулайлиги билан муқобилларига нисбатан афзал туради. Бир марта текширувга келган беморнинг бир неча ички аъзоси тўғрисида тўлиқ маълумот олишга муяссар бўлинади. Шу туфайли ультратовуш ёрдамида касалликни аниқлашга эътибор кучайиб, тобора оммалашиб бормоқда. Бу усулнинг тиббиётда ўз ўрнини топишида жумҳуриятимиз олимларининг муносиб ҳисса қўшганликлари ҳаммага ҳам маълум бўлмаса керак.

Бутун онгли ҳаётини республикада соғлиқни сақлаш ишига бағишлаган ва мамлакатимизда биз тилга олган тармоқнинг ривожидан бохабар олимлар — А. Фозилов, Ф. Л. Аляви, А. М. Дўстмуродов, Э. Й. Қосимов, Н. Қ. Муродхўжаевларнинг «Тиббиётда ультратовуш диагностикасининг янги тизимини ишлаб чиқиш ва соғлиқни сақлашда жорий этиш» (1965—1990 йиллар) ишларини Ўзбекистон республикаси фан ва техника соҳасида Абу Райҳон Беруний номидаги мукофотга тавсия қилиниши мени беҳад қувонтирди.

Мазкур гуруҳ олимлари танлаган йўналишларини изчил равишда, собитқадамлик билан амалга оширишлари туфайли тадқиқотларининг мантиқий якунига эришиб, ватанимиз тиббиёти учун муҳим аҳамиятга эга бўлган хизмат турини йўлга қўйдилар. Тадқиқот муаллифларининг фаолияти Иттифоқда ва биринчи навбатда Ўзбекистонда ультратовуш диагностикасининг ташкил топиши ҳамда тараққиёти билан чамбарчас боғлиқдир. Бу изланиш усули фундаментал билимлар ва тиббиёт намоёндаларининг ҳамкорликда олиб борган тадқиқотлари самарасидир.

Олтмишинчи йилларнинг бошларида мамлакатимизда ультратовуш диагностикаси аппаратларининг дастлабки нусхаларини ишлаб чиқиш давридаёқ Ўзбекистон онкология ва радиология илмий тадқиқот илмгоҳида ташаббускорлардан тузилган гуруҳ ташкил қилинган эди. У кейинчалик биринчи ультратовуш диагностикаси лабораториясига айланди.

Ультратовушдан фойдаланиб ўсма ва бошқа касалликларни аниқлаш жараёнида физик омилларнинг танага нохуш таассуротларини ўрганиш вазифаси кўндаланг турган эди. Ўтказилган илмий тадқиқотлар ультратовушдан омилкорлик билан фойдаланилганда унинг мутлақо зарарсизлигини кўрсатди ва истиқболли текшириш усули маълум бўлди.

Мазкур ишлар мажмуасини амалга ошириш жараёнида мураккаб, ўзаро боғлиқ бўлган ультратовуш тадқиқотлари учун янги асбоб-ускуналарни ишлаб чиқиш ва синовдан ўтказиш; яратилган асбоб-анжомларга услубий қўлланмаларни ишлаб чиқиш; олинган ахборотларга тўғри баҳо бериш усулларини такомиллаштириш каби долзарб вазифалар ҳал этилди.

Ультратовуш диагностикасининг кенг кўламда жорий қилиниши изланувчан олимларимизнинг илмий ечимларни тўғри ҳал этганлигига кафолат бўла олади.

Илмий мажаллаларда чоп қилинган ва Бутуниттифоқ анжуманларида тилга олинган тадқиқотларнинг дастлабки натижалари шифокорларда мазкур усулга катта қизиқиш уйғотди. Ҳозирги кунда муаллифлар томонидан одамнинг барча аъзо ва тўқималаридаги ўзгаришларни аниқлаш имконини берадиган усуллар тиббиёт амалиётига жорий қилинди. Шифокорлар жигар, ўт қопи, буйрак ва аёллар жинсий касалликларини аниқлашда ультратовуш диагностикасини кенг равишда қўлламоқдалар. Аввалги йилларда текшириш иложи бўлмаган баъзи бир аъзоларни тадқиқ этишнинг ноёб хислатига эга бўлган (контраст ва функционал эхография) усуллари ишлаб чиқилди.

Жумҳуриятимизнинг даволаш муассасаларида ультратовуш диагностикасини жорий этиш — асоссиз операцияларни бирмунча камайтиришга олиб келди. Эхография усулидан энг аввало оммавий тиббий текширув ва аҳолини диспансеризациядан ўтказиш вақтида муваффақиятли фойдаланилмоқда.

Айни пайтда замонавий диагностик аппаратларнинг яратилиши ва уларга хос усулларнинг ишлаб чиқилиши мазкур ишларни кенг миқёсда тарғиб қилиш, юксак маҳоратга эга мутахассислар тайёрлаш ҳамда қўлланмалар нашр қилишни тақозо этади.

Олимлар бу йўналишда ҳам муайян натижаларга эришганлар. Илмий тадқиқотларнинг якунлари бўйича икки нафар фан доктори ва 35 нафардан ортиқ фан номзоди тайёрланди. Энг муҳими, мамлакатимизда биринчи маротаба ультратовуш диагностикаси бўйича мутахассислар тайёрлаш режали асосга қўйилди ва шу соҳа врачлари аттестациядан ўтказилди. Жаҳонда биринчи бўлиб «Ультратовушли диагностика бўйича раҳбарлик» (Рус тилида 1969 йил) рисоласи нашр қилинди. 1969—1972 йиллар мобайнида тиббиётнинг кўп жиҳатларини қамраб олган бир қатор монографиялар яратилди. Ҳозирги кунгача врачлар учун ўндан ортиқ услубий тавсияномалар чиқарилди.

1989 йилдаёқ жаҳон миқёсида ультратовуш диагностикасига муносиб ҳисса қўшганлиги учун эндиликда Беруний мукофотига тақдим қилинаётган олимлардан бири ультратовушни биология ва медицинада тадқиқ қилувчи халқаро ассоциациянинг ультратовуш кашшофи фахрий дипломини олишга сазовор бўлган.

Шубҳа йўқки, олимларимиз қўлга киритган илмий-амалий ечимларнинг савияси юқори даражада бўлиб, ультратовуш диагностикасининг истиқболига кенг йўл очиб беради.

Ўктам ОРИПОВ,
Ўзбекистон республикаси Фанлар академиясининг академиги, Беруний номидаги республика давлат мукофотининг нишондори.

• ЭЪЛОН

ТЕАТР САНЪАТИ АСОСЛАРИ

Пуллик олти ойлик тайёрлов курслари Театр ва маданият институтларига кирувчи ёшлар учун

ҚАБУЛ ЭЪЛОН ҚИЛАДИ

Амалий машғулотлар катта саҳналарда ва Ўзбекистон телевидениесининг кўрсатувларида қатнашган ҳолда олиб борилади.

Машғулотлар 2 декабрда соат 16 да бошланади.

Манзилимиз: Тошкент шаҳри, Авиасозлар маданият саройи, 2-қават, 90-хона. Метронинг «Чкалов» бекати.

• ЭЪЛОН

АВТОМОБИЛЬ ЭГАЛАРИ, СИЗЛАР УЧУН!

«ТОН» ширкати автомобилингизнинг ойнасини пардозлаб беришга

ТАКЛИФ ҚИЛАДИ

Бу сизга қуёш нурларини таъсир этишидан халос қилишда ҳам автомобилингиз салони жиҳозлари ўнғайиб кетмаслигида ёрдам беради.

«Тон» ширкати шунингдек машиналарни олиб қочиб кетишга қарши қурилмалар ва сигнализацияларни ўрнатиб беради.

«Тон» ширкати бажарилган ишларнинг сифатини кафолатлайди.

Манзилгоҳимиз: Тошкент шаҳри, Халқлар дўстлиги кўчаси, Тошкент жумҳурият отчопари ёнидаги 26-ёнилғи қуйиш ташкилоти (транспорт: 17-трамвайнинг сўнгги бекати). Телефон: 76-75-59.

ЧЕТ ЭЛЛАРДА

• МАМЛАКАТЛАР • ОДАМЛАР • ВОҚЕАЛАР •

● СОФИЯДА Филип Димитров бошчилигида Болгария янги ҳукуматининг тузилганлиги эълон қилинди. Собиқ Болгария Коммунистик партияси вориси ҳисобланган Болгария Социалистик партияси вакилларидан бирон киши ҳам янги ҳукумат таркибига киритилгани йўқ.

Болгария Халқ мажлиси йиғилишида янги ҳукумат таркиби аъзоларини номма-ном аташдан олдин ижроия ҳокимиятни қайта қуриш лойиҳаси муҳокама этилди. Бунда қатор вазирликларнинг қисқарганлиги алоҳида кўзга ташланади. Жумладан, эндиликда ташқи иқтисодий алоқалар, маориф, фан ва олий таълим, қурилиш, меъморчилик ва ободончилик вазирликлари фаолият кўрсатмайдилар. Уларнинг вазифалари бошқа маҳкамаларга бўлиб берилди. Файласуф ва тарихчи Димитр Луджев мудофаа вазири этиб тайинланди. Шуниси диққатга сазоворки, Д. Луджев ҳарбий киши эмас.

● ПОКИСТОННИНГ Пешавар вилоятида чиқадиган «Фронтиер пост» рўзномасида эълон қилинган мақолада Гулбиддин Ҳикматёр бошлиқ «Афғонистон ислом партияси» ҳамда Абдурасул Сайёф раҳбарлигидаги «Афғонистонни озодлиги учун курашувчи ислом иттифоқи» мужаҳидлар делегацияси Москвада олиб бораётган музокаралар натижасини тан олмасликларини билдирдилар. Жангари мужаҳидларнинг бундай йўл тутиши совет ҳарбий асирларининг келажакдаги тақдирини яна боши берк кўчага киритиб қўйиши мумкин. Зеро, совет асирларининг асосий кўпчилиги ана шу қуролли мужаҳидлар эгаллаб турган ҳудудлардадир.

● ЯҚИНДА бўлиб ўтган сайловларда катта ғалаба қозонган 48 яшар касаба уюшмалари арбоби Фредерик Чилуба Замбия президенти сифатида ўз вазифаларини адо этишга киришди.

Президентлик курсисига ўтиришдан аввал ўзининг сўзлаган нутқида Ф. Чилуба Замбия фуқароларини мамлакат иқтисодиётини қайта тиклаш учун ҳормай-толмай меҳнат қилишга чақирди. Унинг фикрича, аввалги тузум Замбияни инқироз ёқасига олиб келиб қўйган.

Шу билан биргаликда Ф. Чилуба мамлакатнинг аввалги президенти Кеннет Каунда фаолиятига катта баҳо бериб, «у миллат асосчиси эди, ҳамиша шундай бўлиб қолади» деди.

Ўз навбатида сўзга чиққан К. Каунда тақдирга тан берганлигини эътироф этиб, бундан кейин ҳам сиёсий фаолият билан машғул бўлажаклигини айтди. Яқин кунлар ичида оппозицияга чекинган ўз партиясининг келажакдаги стратегияси тўғрисида бош қотиражаклигини билдирди.

● ЎТГАН сешанба куни АҚШ ҳарбий маҳкамаси — Пентагон вакили ғалати бир баёнот билан чиқди. Форс кўрфазидаги уруш пайтида жангларда иштирок этган ярим миллиондан зиёд Америка ҳарбийларининг, шунингдек, у ерда бўлган фуқаро шахсларнинг қони донорлик учун яроқсиз деб топилди. Чунки, текширишлар натижаси бу кишиларнинг қони таркибида лейшманиоз деган касалликни қўзғатувчи вируслар борлиги аниқланди. Маълум бўлишича, дашт чивинлари чаққан киши қонида ана шундай вируслар бўлар экан.

● АМЕРИКА давлатлари ташкилоти деб аталган нуфузли уюшма аъзолари бир неча кун бурун Гаити пойтахти — Порто-пренсага келган эдилар. Улар ўз олдиларига бир неча муддат илгари ҳарбийлар амалга оширган давлат тўнтариши натижасида ўз лавозимидан жудо бўлган конституцион президент — Жан-Бертран Аристидани ўз мамлакатига қайтаришни мақсад қилиб қўйган эдилар. Бироқ, ҳозирги маъмурлар томонидан гижгижланган намойишчилар делегация аъзоларини нохушлик билан кутиб олдилар.

● АҚШ Марказий Разведка Бошқармаси директорлигига яқинда тайинланган Роберт Гейтс қасамёд қилдирилди. Унинг номзоди президент Буш тавсиясидан сўнг жуда узоқ муддат муҳокама этилди. Аммо Р. Гейтс биринчи иш кунини ғалати бир тарзда бошлади. У эрталаб соат 7 да ўз қароргоҳига келиб, дастлабки мажлисни ўтказди.

● ПРОФЕССИОНАЛ боксчилар мусобақасида қатнашиш учун Германияга келган Андрей Руденко ўз ниятига ета олмади. Ташкилий қўмита хабарига кўра, А. Руденко Берлин полицияси томонидан тўрт нафар неонацист билан ёқалашаётган пайтда қўлга олинди. Андрейнинг гапларига қараганда, неонацистлар унинг рафиқасини ҳақорат қилишмоқчи бўлишган. Руденко оқловчиси у тез кунда озодликка чиқади, деди.

ЧЕТ ЭЛЛАРДА

• МАМЛАКАТЛАР • ОДАМЛАР • ВОҚЕАЛАР •

ҲАР ХОНАДОНДА СИГИР БЎЛАДИ

ОҲАНГАРОН. Ҳар бир қишлоқ хонадонининг шахсий чорваси бўлсин. Ҳозирги куннинг асосий талаби ана шундай. Чунки сут, қатиқ, тухум ва гўшт каби серистеъмол маҳсулотлар хонадонларнинг ўзидан чиққанига нима етсин? «Оҳангарон» шўро хўжалигидагилар буни амалда кўряптилар. Шунинг учун хўжаликда аҳоли чорвасини кўпайтириш, уларни ем-хашак билан таъминлаш ишларига катта эътибор берилмоқда.

Йил давомида аҳолига 57 бош қорамол, 257 бош қўй ва эчкилар, 1115 та парранда сотилди. Айни пайтда улар учун 125 тонна ширали озуқа, 426 тонна дағал хашак, 127 тонна маккажўхори силоси ва 55 тонна арпа еми берилди. Бу тадбирлар аҳоли турмуш даражасини кўтариш учун хизмат қилади.

М. ҚАЮМОВ.

ЯНГИ НАВЛАР

● ТОШКЕНТ. Картошкачилик, сабзавотчилик илмий-тадқиқот институти олимларининг изланишлари туфайли кейинги беш йил давомида 25 та янги нав яратилди. Шулардан 11 таси районлаштирилди. Помидорнинг «Гулқанд», қовуннинг «Тўёна», турпнинг «Андижон», карамнинг «Шарқия» навлари шулар жумласидандир. Бу навларнинг аксарияти серҳосиллиги ва ҳар хил касалликларга чидамлилиги билан ажралиб туради.

С. МАТЕҚУБОВ.

• Халқ назорати қўмитаси: у қандай бўлиши керак?

НАЗОРАТ — ҚУДРАТЛИ КУЧ

ЎЗБЕКИСТОН ЖУМҲУРИЯТИ ХАЛҚ ДЕПУТАТИ, ОҲАНГАРОН ҒАЛЛА МАҲСУЛОТЛАРИ КОМБИНАТИНИНГ ДИРЕКТОРИ ЗАЙНИДДИН МУСАЕВ БИЛАН СУҲБАТ

— Зайниддин Собирович, одатда мухбир билан депутат учрашганда асосий гап депутатлик фаолияти тўғрисида боради. Сизнинг ҳам ноиблик сифатидаги фаолиятингизни алоҳида бир мавзу қилиб олиш мумкин. Бироқ ҳозир менда бошқа бир таклиф бор. Халқ назорати тўғрисидаги масала жумҳуриятимиздаги долзарб мавзулардан бўлиб турибди. Ўзбекистон халқ депутати сифатида бу борадаги фикрингиз билан ўртоқлашсангиз. Агар эътироз билдирмасангиз, гапни ўзингиз раҳбарлик қилаётган корхона мисолида бошлай қолсак.

— Жуда яхши. Аввало шуни алоҳида таъкидлашни истардимки, назорат бу ютуқлар омили. Назоратсиз ишда муваффақиятга эришиш мушкул. Аслида бу гап янгилик эмас. Шундай бўлса-да, рад этиб бўлмайдиган ҳақиқатдир. Ноҳия халқ назорати қўмитаси бошқариб турган корхонамиз халқ назорати гуруҳининг фаолияти ҳам бунга мисол бўла олади. Айниқса, ташмачиликка, хўжасизликка қарши курашда, меҳнат интизомини мустаҳкамлашда, иш шароитини яхшилашда бу гуруҳнинг ўзига яраша ўрни бор. Белгиланган режа асосида иш курувчи бу гуруҳнинг жамоамизда иш суръати ва сифати ошишида, ижтимоий адолатнинг қарор топишида қилаётган саъй-ҳаракатлари беқиёсдир.

Кейинги йилларда жамоамиз меҳнатда яхши натижаларга эришиб келмоқда. Корхонамизда биргина ўтган 1990 йил ичида 128 минг 636 тонна ун ишлаб чиқарилди. Бу йиллик режага қўшимча равишда 8199 тонна маҳсулот тайёрланди, демакдир. Йил давомида белгиланган режадаги 98 минг тонна ўрнига 102 минг 384 тонна омухта ем ишлаб чиқарилди. Бу йил эришаётган натижаларимиз ҳам салмоқли бўлаётир. Ўтган ўн ой ичида 109 минг 838 тонна ёки режага қўшимча 5346 тонна ун, 80 минг 900 тонна ёки режадан ташқари 4087 тонна омухта ем тайёрланди.

Кўриниб турибдики, иқтисодий кўрсаткичларимиз чакки бўлаётгани йўқ. Шунга яраша ишчиларимизнинг ойлик маоши ҳам кўтарилиб бормоқда. Ҳозир ҳар бир ишчи ўрта ҳисобда 431 сўмдан маош олади. Бундан ташқари 100 сўмдан товон пули, 60 сўмдан овқат пули берилаётир. Ана шу рақамларга, муваффақиятларга ўз-ўзидан эришилаётгани йўқ, албатта. Бундай ютуқлар қўлга киритилаётганлигининг асосий омилларидан бири ишнинг мунтазам назорат остига олинганлигидир. Демак, қайси жамоада назорат сусайса ишнинг орқага кетиши бошланади. Муҳими бундан буён фақат бизнинг корхонада эмас, ҳар бир меҳнат жамоасида, бошқа ташкилотларда, бошқарув идораларида ишнинг орқага кетишига йўл қўймаслик керак. Ваҳоланки, ҳозир бутун жумҳуриятимизда 1985 йилги ҳаёт даражасига қачон эришамиз, деган савол кўндаланг бўлиб турибди. Худди шу сабабдан ҳам биз катта ёки кичиклигидан қатъий назар, ҳар бир бригада, ҳар бир бўлим, қисқаси бутун корхонадаги иш жараёнининг боришини алоҳида назорат остига олганмиз.

— Жойларда фаолият кўрсатаётган назорат гуруҳлари, постлари, умуман халқ назорати қўмиталари тўғрисида нима дея оласиз?

— Жойлардаги халқ назорати гуруҳлари ва постларининг ишини бир хил деб бўлмайди. Беш қўл баробар бўлмаганидек уларнинг фаолият даражаси ҳам ҳар хил. Лекин кенгроқ мулоҳаза қилиш учун ноҳия халқ назорати қўмитаси фаолиятига тўхталадиган бўлсак, унинг нималарга қодирлиги намоён бўлади. Ноҳия халқ назорати қўмитаси ўзининг асосий диққат-эътиборини Ўзбекистон Жумҳурияти Президенти фармонларининг бажарилишига қаратган бўлиб, аҳолини уй-жой, томорқа билан таъминлаш, шахсий ёрдамчи хўжаликларни ривожлантириш, озиқ-овқат ва саноат молларини одилона тақсимлаш сингари муҳим ишларни амалга оширишда алоҳида ўрин тутади. Унинг холис фаолияти туфайли ноҳияда ижтимоий адолатни қарор топтириш сари дадил қадамлар қўйиляпти. Жойлардаги камчиликлар аниқланиб, нуқсонлар аёвсиз фош этилмоқда. Шу ўринда аниқ бир мисолга тўхталайлик. Амалдаги йилнинг ўтган олти ойи ичидаёқ ноҳия халқ назорати қўмитаси томонидан давлатга 529 минг 161 сўмлик зарар етказилганлиги аниқланиб, тегишли чоралар кўрилди.

Кези келганда шуни ҳам айтиш керакки, халқ назорати қўмиталарида ишловчилар виждонли, ҳалол, халқ манфаатларини кўзловчи инсонлар бўлиши керак. Бизнинг Оҳангарон ноҳия халқ назорати қўмитасига раислик қилаётган Қурдош Саидов худди ана шу фазилатлар эгаси. Шу боисдан ҳам ноҳиямизда халқ назорати қўмитасининг ўз обрўси бор.

— Марказнинг мамлакатни идора қилолмай қолганлиги, иқтисодий танглик натижасида халқнинг турмуш даражаси оғирлашганлиги, нарх-навонинг ҳеч кутилмаган даражада кўтарилиб кетганлиги бугунги кунда барчага равшан. Кўп болали оилалар, халқнинг камбағал ночор қатлами кўпчиликни ташкил қилган бизнинг жумҳуриятимизда ҳам ўзига хос танглик юзага келди. Жумҳуриятимиз мустақил деб эълон қилингач, шу нарса маълум бўлдики, бизнинг муаммоларимизни четдан туриб биров ҳал қилган эмас. Қилмайди ҳам. Шунинг учун ўзимиз бу тангликларни бартараф этишимиз керак. Сизнингча, шундай шароитда халқ назорати қўмиталари қандай йўл тутиши, уларнинг келажаги қандай бўлиши керак?

— Ҳозирги шароитнинг ўзи назоратчилардан ишчанликни янада оширишни, кўмакка муҳтож халққа мададкор бўлишни тақозо қиляпти. Бироқ амалдаги халқ назоратининг, хусусан ноҳия халқ назорати қўмиталарининг ачинарли томони шундаки, уларнинг имкониятй чекланган. Текширувлар ўтказиб, камчиликларни аниқлайди-ю, аммо охирги ҳал қилувчи сўзни айтиш ҳуқуқига эга эмас. Шунга эришиш керакки, у назорат органи бўлгани учун мутлақо мустақил ташкилот бўлиши керак. Шундагина мавқеи ортади. Халқ назорати ўзининг аввалги номида қолиши, яъни халқ ичида иш олиб бориши зарур. Негаки унинг халқ манфаатидан ўзга манфаати бўлиши мумкин эмас. Жумҳуриятимизда қайта тузилган партиянинг ҳам Халқ-демократик партияси деб номлангани бежиз эмас.

Яна бир нарса кишини ачинтиради. Негадир ноҳия халқ назорати қўмиталарида ишлаш учун жуда кам ўрин ажратилди. Бизнинг ноҳияда бу ўринда атиги икки киши ишлайди. Ҳолбуки 100 минг аҳоли яшайдиган ҳудуд учун бу дарёдан томчидек гап. Жамоатчилик асосида кўмаклашувчи назоратчилар эса ҳозирги шароитда доимо фаол бўлавермайди ёки бунга имкон топишмайди. Айниқса озиқ-овқатнинг асосий турлари аҳолига чекланган миқдорда берилаётган, ҳаёт кечириш учун зарур бўлган бошқа моллар ҳам танқис бўлиб турган ҳозирги пайтда уларнинг тақсимланишини назорат қилиш муҳим ҳисобланади.

— Мен ҳам сизнинг фикрингизга қўшиламан. Яқиндагина ноҳия халқ назорати қўмитаси томонидан шаҳар савдоси тармоқларида текширув ўтказилганлигидан хабарим бор. Оҳангарон шаҳар савдо идорасига қарашли 16-озиқ-овқат дўконида аҳолига чекланган миқдорда бериладиган озиқ-овқатнинг тақсимланиши қўпол равишда бузилган. Бу дўконда биргина август ойида 1157,4 килограмм қанд ва 1006 килограмм гуруч аҳолига сотилмаган. Яъни кўплаб хонадонлар озиқ-овқат маҳсулотини ўз вақтида ололмади. Биргина шу мисолдан кўриниб турибдики, Ўзбекистон Президенти ҳузуридаги Вазирлар Маҳкамасининг республика аҳолисини чекланган миқдордаги энг зарур озиқ-овқат маҳсулотлари билан таъминлашни назорат қилишни кучайтириш тўғрисидаги қарори бузилган. Бунга йўл қўймаслик учун назоратни янада кучайтириш кераклиги кўриниб турипти.

— Демак, жумҳуриятимиз мустақиллигини мустаҳкамлаш, халқимиз турмуш даражасини яхшилаш, иқтисодий тангликни бартараф этиш, адолатни қарор топтириш учун ҳамма имкониятлар қаторида халқ назорати қўмиталари ҳуқуқини янада ошириш муҳимдир.

Суҳбатдош Қудрат ОДИНАЕВ.

ИҚТИСОДИЁТДА БАРҚАРОРЛИККА ЭРИШАЙЛИК

(Давоми. Боши 1-бетда).

ИЖТИМОИЙ-ДЕМОГРАФИК ЖАРАЁНЛАР ВА АҲОЛИНИНГ БАНДЛИГИ

1991 йилнинг тўққиз ойида тахминий маълумотлар бўйича вилоятда 49 минг киши туғилди, 11 минг киши вафот этди. Табиий ўсиш 38 минг кишини ташкил этди. Тошкент вилоятига келганлар сони тахминий маълумотлар бўйича 42 минг кишини ташкил этди. 50 минг киши жўнаб кетди. Аҳолининг оқими камайиши 8 минг кишини ташкил этди.

Меҳнат ресурслари. Йил бошида халқ хўжалигида банд бўлган кишиларнинг жами сони ўртача ойлик ҳисобда 668,0 минг кишини ташкил этди. Давлат мулки шаклидаги корхоналар ва ташкилотлардаги ишчилар улуши йил бошидаги 75,7 фоиздан 74,7 фоизгача камайди. Ижара ва акционер корхоналарда банд бўлаётганлар сони тез кўпаймоқда. Уларда ишлаётганларнинг сони йил бошидагидан деярли уч баравар кўпайди ва 30 минг нафардан ортиқ кишини ташкил этди.

Шу йилнинг 1 октябрига келиб саноатда 41 та ижара корхонаси ишлади, бу 1990 йилнинг охиридагига нисбатан 1,5 баравар кўпдир. Улар томонидан шу йилнинг тўққиз ойида 921,9 миллион сўмлик маҳсулот ёки жами саноат маҳсулоти ҳажмининг 15,3 фоизи миқдорида маҳсулот ишлаб чиқарилди. Савдо ва умумий овқатланишда салкам 2 мингта ижара корхонаси ишлаб турди. Улар 399,7 миллион сўмлик (жами товар обороти ҳажмининг 19,9 фоизи) моллар сотдилар. Пулли хизмат кўрсатиш соҳасида ижара асосида 51 корхона ишлади. Уларда 2,1 минг киши банд бўлиб турибди. Бу корхоналар 13,9 миллион сўмлик ёки кўрсатилган пулли хизматлар жами ҳажмининг 5,6 фоизи миқдорида хизмат кўрсатдилар. Тўққиз ой давомида ишлаб турган 34,8 минг кишини (ўриндошлар ҳам шу ҳисобга киради) бирлаштирган 953 ширкат 348,5 миллион сўмлик маҳсулот ишлаб чиқардилар ва хизмат кўрсатдилар.

Октябрь ойида иш қидириб меҳнат биржасига 47,7 минг киши мурожаат қилди. 23,6 минг киши ишга жойлаштирилди.

ИСТЕЪМОЛ БОЗОРИ ВА ХИЗМАТ СОҲАСИ

Халқ истеъмоли моллари ишлаб чиқариш ўтган йилнинг тўққиз ойидагига нисбатан 240,9 миллион сўмлик ёки 10,2 фоиз камайди. Енгил саноат маҳсулотларини ишлаб чиқариш 26,6 миллион сўмлик ёки 6,7 фоиз ошди.

Озиқ-овқат маҳсулотлари ишлаб чиқариш ўтган йилнинг тўққиз ойидагига нисбатан 20,3 фоиз ёки 327,1 миллион сўмлик камайди.

Озиқ-овқат маҳсулотлари айрим муҳим турларини ишлаб чиқариш қуйидагича бўлди (минг тонна):

	1991 йилнинг тўққиз ойида: амалда	1991 йилнинг тўққиз ойида: 1990 йилнинг тўққиз ойига нисбатан фоиз ҳисобида
Гўшт (I категория суякли гўштлар ҳам шу ҳисобга киради)	25,5	76
Колбаса маҳсулотлари	12,6	51
Балиқ овлаш	5,2	104
Мол ёғи — тонна	41	71
Қаймоғи олинмаган сут маҳсулотлари (сутга айлантириб ҳисоблаганда)	63,1	95
Ўсимлик мойи	21,0	89
Қандолат маҳсулотлари	26,0	74
Консервалар — шартли миллион банка	222,3	106
шу жумладан мева-сабзавот консервалари	222,3	106
Минерал сувлари — миллион декалитр	1,6	73

Алкоголли ичимликлар (мутлақ алкоголга айлантириб ҳисоблаганда) ишлаб чиқариш 0,3 миллион декалитрни ташкил этди, бу ўтган йилнинг шу давридагига нисбатан 5 фоиз кўпдир. Бунда узум виноси ишлаб чиқариш 18 фоиз кўпайди. Коньяк ишлаб чиқариш икки фоиз, пиво ишлаб чиқариш етти фоиз қисқарди.

Ноозиқ-овқат халқ истеъмоли маҳсулотларини ишлаб чиқариш тўғрисидаги маълумотлар қуйида келтирилади:

	1991 йилнинг тўққиз ойида: амалда	1991 йилнинг тўққиз ойида: 1990 йилнинг тўққиз ойига нисбатан фоиз ҳисобида
Трикотаж буюмлари — миллион дона	1,0	85
Пайпоқлар — минг жуфт	382	129
Пойабзал — миллион жуфт	5,1	106
Сунъий ювиш воситалари — минг тонна	5,2	100,5
шу жумладан, майда қадоқлангани	5,2	100,5
Кир совун — минг тонна	12,0	92

Давлат ва ширкат савдоси чакана товар оборотининг жами ҳажми шу йилнинг январь-сентябрида 2007,4 миллион сўмни ташкил этди, бу ўтган йилнинг шу давридагига нисбатан 40 фоиз (амалдаги нархларда) кўпдир.

Шу йилнинг иккинчи чорагида таққослама нархларда товар обороти жами ҳажмининг сезилган пасайиши учинчи чоракда ҳам сақланиб қолди. Чунончи у январь-июлда 10,6 фоиз, январь-августда 9,8 фоиз, январь-сентябрда 10,1 фоиз камайди.

Вилоятнинг чакана савдо ташкилотларида 1 октябрга келиб 498,3 миллион сўмлик мол захиралари бор эди. Бу ўтган йилнинг шу санасидагига нисбатан 55,3 фоиз, шу йилнинг биринчи сентябридагига нисбатан 6,9 фоиз кўпдир.

Савдога озиқ-овқат маҳсулотлари етказиб беришнинг камайиши давом этди. Шу йилнинг январь-сентябрида ўтган йилнинг шу давридагига нисбатан гўшт маҳсулотлари, гўшт, гўштли консервалар, сут маҳсулотлари, пишлоқ, балиқ етказиб бериш 38,3—47,9 фоиз, қанд-шакар етказиб бериш 2,6 баравар камайди.

Савдога озиқ-овқат маҳсулотлари етказиб беришнинг камайиши уларнинг чакана савдо тармоқларидаги захираларининг янада қисқаришига олиб келди. Чунончи шу йилнинг 1 октябригача мавжуд бўлган балиқ консервалари захиралари ўтган йилнинг шу санасидагига нисбатан 2,1 баравар, ўсимлик мойи ва қандолат маҳсулотлари тегишлича 3,2 ва 3,5 баравар, маргарин ва маргарин маҳсулотлари 5,1 ҳамда пишлоқ 10,1 баравар камайди.

Аҳолини дон маҳсулотлари билан таъминлашда ижобий силжишлар кўзга ташланди. Чунончи гуруч сотиш 4,7 фоиз, ун сотиш 8,9 фоиз кўпайди. Макаронлар сотиш 10,5 фоиз камайди.

Мева-сабзавот маҳсулотларини қишга сақлаш учун ғамлаш ўтган йилдагига нисбатан анча тез олиб борилди. Чунончи шу йилнинг 1 сентябригача ўтган йилнинг шу санасига нисбатан пиёз ва сабзи тегишлича 35,0 ва 35,3 фоиз кўп, лавлаги 2,1 баравар, бошқа сабзавотлар 2,9 баравар кўп ғамлаб қўйилди. Айни вақтда картошка 3,9 фоиз, данакли сабзавотлар 3,5 баравар кам ғамланди.

Ноозиқ-овқат маҳсулотлари савдосида сезиларли яхшиланиш бўлмаяпти. Енгил саноат муҳим буюмларини ишлаб чиқаришнинг қисқариши ва уларнинг бошқа жумҳуриятлардан ҳамда импорт бўйича келишининг камайиши магазинлар пештахталарини бу тармоқ маҳсулотлари билан тўлдириш имконини бермаяпти. Юксак истеъмол хусусиятларига эга бўлган тикувчилик, трикотаж буюмлари, пойабзал, ички трикотаж, пайпоқлар етишмаяпти. Айни вақтда сифати нархларининг юқори даражасига жавоб бермайдиган маҳсулотларни сотиш секинлашди. Телевизорлар, совутгичлар ва радио қурилмаларига бўлган катта талаб сақланиб қолмоқда.

Тикувчилик машиналари, гиламлар ва гилам буюмлари, чарм-галантерея, идишлар ва бошқа моллар савдоси кўп узилишлар билан амалга оширилмоқда.

Шу йилнинг январь-сентябрида 250,6 миллион сўмлик **пулли хизмат** кўрсатилди, бу амалдаги нархларда ўтган йилнинг тўққиз ойидагига нисбатан 31,7 фоиз кўпдир. Барча ўсишга хизмат нархларини ва тарифларини ошириш ҳисобига эришилди. Пулли хизмат ҳажми таққослама нархларда 13,9 фоиз қисқарди.

УЙ-ЖОЙ ВА ИЖТИМОИЙ-МАДАНИЙ ҚУРИЛИШ

Вилоятда тўққиз ой ичида маблағ билан таъминлашнинг барча манбалари ҳисобига умумий (фойдали) майдони 387,0 минг квадрат метр бўлган уй-жойлар қурилди ва фойдаланишга топширилди, бу 1990 йилнинг шу давридагига нисбатан тўрт фоиз камдир.

Якка тартибда уй қуриш миқёслари кенгайди. Фойдаланишга топширилган уйларнинг 56 фоизи уй-жой қурилишининг шу турига тўғри келади. Бу ўтган йилнинг шу давридаги даражадан беш фоиз кўпдир. Шу даврда давлат маблағлари ҳисобига уй-жойларни фойдаланишга топшириш 15 фоиз камайди.

Маблағ билан таъминлашнинг барча манбалари ҳисобига умумий таълим мактабларини ишга тушириш 40 фоиз, клублар ва маданият уйларини фойдаланишга топшириш 15 фоиз қисқарди. Мактабгача ёшдаги болалар муассасаларини фойдаланишга топшириш уч фоиз ошди.

Вилоятда октябрь ойи бошигача давлат уй-жой фонди жами майдонининг 60 фоизи қиш шароитларида фойдаланиш учун тайёрланди. Қозонхоналарнинг 84 фоизи, иситиш тармоқларининг 83 фоизи қиш шароитларида фойдаланишга тайёрлаб қўйилди.

Тўққиз ой ичида 1,6 минг хонадон газлаштирилди, уларнинг 45 фоиздан ортиқроғи қишлоқ жойларига тўғри келади.

ҲУҚУҚНИНГ БУЗИЛИШИ

Тўққиз ой давомида салкам 8 мингта жиноят ёки ўтган йилнинг шу давридагига нисбатан 0,2 фоиз кам жиноят рўйхатга олинди. Шу даврда оғир жиноятлар сони 1,8 фоиз камайди.

Шахслар гуруҳлари томонидан содир қилинган жиноятлар сони 28,2 фоиз, балоғатга етмаганлар томонидан содир қилиш 15,8 фоиз кўпайди, илгари жиноят қилган шахслар томонидан жиноят содир қилиш 0,3 фоиз камайди.

Давлат ёки жамоат мулкини (майдаларидан ташқари) ўғирлаш 0,3 фоиз, шахсий мулкни ўғирлаш 1,5 фоиз кўпайди. Тажовуз қилиш ва тажовуз қилишга уринишлар сони 29,5 фоиз кўпайди, қасддан ўлдириш, ўлдириш учун уриниш 14,9 фоиз ҳамда қасддан оғир тан жароҳатлари етказиш 5,2 фоиз қисқарди.

Январь-сентябрь ойларида жиноят қилган 5 минг нафардан ортиқ шахс аниқланди, уларнинг 12 фоизи балоғат ёшига етмаганлар, 15 фоизи аёллар, деярли ҳар бештасининг бири меҳнатга лаёқатли, ишламайдиган ва ўқимайдиган кишилардир.

САНОАТ

Корхоналар маълумоти бўйича вилоят саноатида шу йилнинг январь-сентябрида саноат маҳсулоти ҳажмининг камайиши 5,4 фоизни ташкил этди. Вилоятдаги деярли ҳар уч корхонанинг бири маҳсулот ишлаб чиқариш ҳажмини 674,0 миллион сўмлик камайтирди.

Шартнома интизомининг ёмонлашиши давом этмоқда. Тузилган шартномаларга мувофиқ истеъмолчиларга етказиб берилмаган маҳсулот ҳажми сентябрь ойида 31,4 миллион сўмлик кўпайди ва тўққиз ойда 89,9 миллион сўмликни (ишлаб чиқариш жами ҳажмининг 1,5 фоизини) ташкил этди. Бу ўтган йилнинг шу давридагига нисбатан (таққослама нархлар бўйича баҳоланганда) 1,8 баравар камдир. Корхоналарнинг 14 фоизи маҳсулот етказиб бериш мажбуриятларини бажармади. Бундай корхоналар улуши кимё-ўрмон комплексида 22 фоизни, металлургия комплексида 67 фоизни, ёқилғи-энергетика комплексида 25 фоизни ташкил этади.

Бу йил маҳсулот етказиб бериш интизомининг пастлиги туфайли моддий ресурслар билан таъминланмаслик оқибатида саноат корхоналарининг фаолияти тўхтаб қолди. Сентябрь ойида шу сабаб билан иш вақтининг йўқотилиши 27,3 минг киши-кунини ташкил этди, йўқотилган маҳсулот ҳажми 3,6 миллион сўмликдан кўпроқ бўлди.

Натурада саноат маҳсулотининг кўпчилик асосий турларини ишлаб чиқариш камайди. Тўққиз ойда ўтган йилнинг шу давридагига нисбатан муҳим буюмларнинг деярли учдан икки қисми бўйича ишлаб чиқариш қисқарди.

Ёқилғи-энергетика комплексида 1991 йилнинг январь-сентябрида ишлаб чиқариш ҳажмининг камайиши 2,8 фоизни ташкил этди. Ёқилғи-энергетика комплексида асосий маҳсулот турларини ишлаб чиқариш қуйидагича бўлди:

	1991 йилнинг тўққиз ойида: амалда	1991 йилнинг тўққиз ойида: 1990 йилнинг тўққиз ойига нисбатан фоиз ҳисобида
Электр энергияси — миллиард киловатт-соат	17,5	95
Кўмир — миллион тонна	4,5	98

Электр энергиясини ҳосил қилиш ўтган йилнинг шу давридагига нисбатан 0,8 миллиард киловатт-соат, кўмир қазиб чиқариш 79 минг тонна (сентябрь ойида кўмир қазиб чиқариш 114 минг тонна камайди) камайди.

Металлургия комплексида тўққиз ойда ишлаб чиқариш ҳажмининг пасайиши ўн фоизни ташкил этди.

Ўзбекистон металлургия заводи Ўрта Осиё жумҳуриятлари ва Қозоғистон томонидан металломни тўла етказиб берилмаслиги оқибатида пўлат эритишни 1990 йилнинг январь-сентябридагига нисбатан 91,4 минг тонна, прокат ишлаб чиқаришни 130,8 минг тонна камайтирди. Завод истеъмолчиларга 23,2 миллион сўмлик маҳсулот (сентябрда қарз 10,3 миллион сўмлик кўпайди) етказиб бермади.

Кимё-ўрмон комплексида маҳсулот (ишлар, хизматлар) ҳажми 6,7 фоиз кўпайди. Бу комплексда муҳим маҳсулот турларини ишлаб чиқариш ҳақидаги маълумотлар қуйидагича бўлди:

	1991 йилнинг тўққиз ойида: амалда	1991 йилнинг тўққиз ойида: 1990 йилнинг тўққиз ойига нисбатан фоиз ҳисобида
Минерал ўғитлари (тўйимли моддалари юз фоизга айлантириб ҳисоблаганда) — миллион тонна	0,6	101
Олтингугурт кислотаси — миллион тонна	0,8	78
Сунъий смолалар ва пластик массалар — минг тонна	42,5	104
Қувурлар ва термопластлардан тайёрланган қувурлар деталлари — минг тонна	0,5	98

Кимё маҳсулоти кўпчилик асосий турларини ишлаб чиқариш ҳажми камайди. Олтингугурт кислотаси, қувурлар ва термопластлардан тайёрланган қувурлар деталлари ва бошқа шу каби маҳсулотларни ишлаб чиқариш тўққиз ой давомида бирор марта ҳам 1990 йилнинг шу даври даражасига етмади.

Сентябрь ойида қатор буюмлар бўйича ишлаб чиқариш шу йилнинг августига нисбатан анча камайиши кузатилди. Чунончи қувурлар ва термопластлардан тайёрланган қувурлар деталларини сентябрь ойида ўртача кундалик ишлаб чиқариш 47 фоиз, капролактам 17 фоиз, минерал ўғитлари 15 фоиз, сунъий аммиак 30 фоиз камайди.

Машинасозлик комплексида маҳсулот (ишлар, хизматлар) ҳажми тўққиз ойда ўтган йилнинг шу давридагига нисбатан 4,1 фоиз, сентябрь ойида эса 28,5 фоиз ошди. Машинасозлик маҳсулотининг асосий турларини ишлаб чиқариш қуйидагича бўлди:

	1991 йилнинг тўққиз ойида: амалда	1991 йилнинг тўққиз ойида: 1990 йилнинг тўққиз ойига нисбатан фоиз ҳисобида
Куч трансформатлари — миллион киловольт-ампер	5,3	82
Компрессорлар — минг дона	1,6	104
Асбоблар, автоматлаштириш воситалари ва уларнинг эҳтиёт қисмлари — миллион сўмлик	3,0	121
Трактор культиваторлари — минг дона	10,1	88

Ўтган йилнинг январь-сентябрига нисбатан компрессорлар, кимё асбоб-ускуналари ишлаб чиқариш кўпайди.

Шу билан бирга хом ашё, материаллар, бутловчи буюмлар билан таъминланмаслик машинасозлик маҳсулоти турларининг деярли ярмини ишлаб чиқаришнинг қисқаришига олиб келди. Тўққиз ой давомида деярли ҳар уч маҳсулотнинг бирини ишлаб чиқариш бўйича ўтган йилнинг тегишли давридаги даражага эришилмади.

СССРда биринчи бор ўзлаштирилган машинасозлик маҳсулотининг солиштирма улуши 1990 йилнинг шу давридагига нисбатан қисқарди ва бор-йўғи 11,7 фоизни ташкил этди. Комплекснинг етти корхонасидан фақат икки корхонаси ўз маҳсулотини янгилади.

ДЕҲҚОНЧИЛИК САНОАТИ КОМПЛЕКСИ

Йиғим-терим ишлари ниҳоясига етмоқда. Вилоятнинг жамоа хўжаликлари, шўро хўжаликлари ва хўжаликлараро корхоналарида 21 октябргача дон учун маккажўхори экилган майдонларнинг 96 фоизида, шоли экилган майдонларнинг 73 фоизида, картошка майдонларининг 74, сабзавот майдонларининг 86 фоизида йиғим-терим ишлари тугалланди. 21 октябрга келиб жами йиғиб олинган шоли ҳажми 32,3 минг тоннани ташкил этди, 370,8 минг тонна сабзавот, дон учун 45,5 минг тонна маккажўхори, 41,7 минг тонна картошка йиғиб олинди.

Сабзвот харид қилишнинг йиллик ҳажми 79 фоиз қилиб бажарилди, уларнинг ҳажмлари ўтган йилдагига нисбатан 0,4 фоиз камайди.

Картошка, мевалар, резаворлар, узум харид қилиш йиллик ҳажмлари суст бажарилмоқда. Полиз экинлари, мевалар, резаворлар, узум харид қилиш ҳажмлари 1990 йилга нисбатан камайди.

Жамоа хўжаликлари, шўро хўжаликлари ва хўжаликлараро корхоналарда чорвачилик маҳсулотлари етиштириш ҳажми камаймоқда. Шу йилнинг тўққиз ойида тирик вазнда 33,4 минг тонна ёки ўтган йилнинг шу давридагига нисбатан 17 фоиз кам гўшт етиштирилди, 116,9 минг тонна сут (6 фоиз кам) ва 318,2 миллион дона тухум (13 фоиз кам) етиштирилди.

Бекобод, Чиноз ноҳияларидан ташқари барча ноҳияларда чорвачиликнинг асосий маҳсулотларини ўтган йилнинг шу давридагига нисбатан етиштиришни камайтиришга йўл қўйилди. Бу икки ноҳияда гўшт етиштириш кўпайди, Бекобод, Бўстонлиқ, Ўрта Чирчиқ ва Янгийўл ноҳияларида сут етиштириш, Оққўрғон ноҳиясида тухум етиштириш кўпайди. Бошқа ноҳияларнинг ҳаммасида бундай маҳсулотлар етиштириш камайди.

Сут ва тухум етиштириш ҳажми камайишининг асосий сабаблари сигирлар ва товуқлар маҳсулдорлигининг камайиши, айрим ноҳияларда эса сигирлар ва товуқлар сонининг қисқаришидир. Ҳар бир сигирдан соғиб олинган ўртача сут миқдори 1990 йилдаги 2345 килограмм ўрнига 2238 килограммни ташкил этди, ҳар бир товуқ ҳисобига тухум олиш тегишлича 150 ва 157 донани ташкил этди.

Чорвачилик маҳсулотлари етиштириш ҳажмларининг камайиши оқибатида уларни харид қилиш қисқарди (барча категориядаги хўжаликларда, минг тонна):

	Январь-сентябрь: 1990 йил	Январь-сентябрь: 1991 йил	Январь-сентябрь: 1991 йилда 1990 йилга нисбатан фоиз ҳисобида
Чорва ва парранда (тирик вазнда)	37,8	31,1	82,3
Сут	123,3	118,6	96,2
Тухум — миллион дона	346,3	293,8	84,9

Ҳисобот даврида фақат Бекобод, Паркент, Пискент, ва Чиноз ноҳиялари хўжаликларида чорва ва парранда, Оққўрғон, Бекобод, Бўстонлиқ, Ўрта Чирчиқ ва Янгийўл ноҳиялари хўжаликларида сут, Оққўрғон, Оҳангарон ва Янгийўл ноҳиялари хўжаликларида тухум харид қилиш жами ҳажми бироз кўпайди.

Шу йилнинг 21 октябригача озиқ-овқат бирлигига айлантириб ҳисоблаганда 253,4 минг тонна озуқа тайёрланди, шартли ҳар бир бош чорва ҳисобига режадаги 17,0 ўрнига 14,6 центнердан озуқа тайёрланди.

Озиқ-овқат базаси аҳволининг ёмонлашиши чорва ва парранда (қўй ва эчкидан ташқари) сонининг камайишига олиб келди, буни қуйидаги маълумотларда кўрасиз (1 октябргача, минг бош):

	1990 йил	1991 йил	1991 йилда 1990 йилга нисбатан фоиз ҳисобида
Қорамол	176,4	168,1	95
шу жумладан сигирлар	55,6	53,6	96
Чўчқалар	165,6	145,6	88
Қўй ва эчкилар	284,5	284,7	100
Барча турдаги паррандалар	5423,1	5206,2	96

КАПИТАЛ ҚУРИЛИШ

Вилоятда тўққиз ой давомида маблағ билан таъминлашнинг барча манбалари ҳисобига (ҳисобга олинган ташкилотлар доираси бўйича) 477,2 миллион сўм қийматга эга бўлган асосий фондлар фойдаланишга топширилди. Бу ўтган йилнинг тўққиз ойидаги даражадан 5 фоиз ортиқдир.

Шу давр мобайнида 685,2 миллион сўмлик капитал маблағлар ўзлаштирилди. Улардан 446 миллион сўмлик қурилиш-монтаж ишлари бажарилди. Ўтган йилнинг шу давридагига нисбатан капитал маблағларни ўзлаштириш ҳажми 12 фоиз камайди.

Ишга туширилган барча фондларнинг 77 фоизи давлат корхоналари ва ташкилотлари томонидан фойдаланишга топширилди. Уларнинг ҳажми ўтган йилнинг шу давридагига нисбатан икки фоиз қисқарди.

Капитал қурилишга сарфланган давлат маблағлари январь-сентябрь ойларида 554,6 миллион сўмни ташкил этди, бу ўтган йилнинг шу давридаги даражага нисбатан 17 фоиз камдир. Шу даврда корхоналар ва ташкилотларнинг ўз маблағлари миқдори 12 фоиз камайди.

Ишлаб чиқариш қурилишига ажратилган маблағнинг 179,7 миллион сўми ёки 46 фоизи мавжуд корхоналарни қайта қуриш ва техникавий жиҳатдан қайта ускуналашда фойдаланилди, бу ўтган йилнинг шу давридаги даражага яқиндир.

Ҳар бир сўмлик капитал маблағлар ҳисобига асосий фондларни ишга тушириш 1990 йилдагига нисбатан 14 тийинлик кўпайди ва 66,6 тийинни ташкил этди.

Бу йил ишга туширилиши назарда тутилган 32 та саноат биносининг тўққиз ой давомида фақат 14 таси ёки йиллик топшириқнинг 44 фоизи ишга туширилди.

Вилоятда моддий-техника ресурсларини кўп сонли бинолар қурилишига сочиб юбориш давом этмоқда.

1991 йил бинолар қурилиш дастурини шакллантиришда вазирликлар ва идоралар, буюртмачи корхоналар ва пудратчи ташкилотлар ишлаб чиқариш учун мўлжалланган ва қурилиши янги бошланадиган 419 та бинони қуриш учун қабул қилдилар, бу қурилишлар учун, қурилиши тўхтатиб қўйилган 197 та бино бўлгани ҳолда, маблағларнинг 23 фоизини ажратдилар.

Бир вақтнинг ўзида қуриладиган бинолар сонининг кўплиги, шу жумладан йилдан-йилга ўтадиган биноларнинг кўплиги уларни ўз вақтида қуриш ишларини амалга ошириш имкониятларининг камайишига олиб келади, бу вилоятда заделнинг норматив даражасини яратиш имконини бермайди.

Хўжалик алоқалари бузилаётган вақтда маблағларнинг бундай сочиб юборилиши ва моддий-техника таъминотидаги мавжуд қийинчиликлар, молия маблағларининг чекланганлиги ҳамда қурилишнинг қимматлашганлиги биноларни бир маромда ишга туширишнинг бузилишига, уларнинг қуриш муддатлари чўзилишига олиб келди, бу оқибат натижада битмаган қурилишларнинг кўпайишига сабаб бўлди. Ҳисобот даврида бундай қурилишлар ҳажми 185,2 миллион сўмлик кўпайди.

Вилоятдаги пудратчи қурилиш-монтаж ташкилотлари ўз кучлари билан 1991 йилнинг тўққиз ойида 364 миллион сўмлик ишлар ҳажмини бажардилар, бу ўтган йилнинг шу давридагига нисбатан 7 фоиз камдир. Шу даврда пудрат ишлари ҳажмининг Ангрен қурилиш ташкилотлари 11 фоиз, Бекобод қурилиш ташкилотлари 22 фоиз камайишига йўл қўйдилар.

ТРАНСПОРТ ВА АЛОҚА

Умумий фойдаланишдаги транспортда 50,6 миллион тонна юк жўнатилди, бу 1990 йилнинг шу давридагига нисбатан 0,7 минг тонна камдир.

Темирйўл транспорти билан 21,6 миллион тонна халқ хўжалиги юклари жўнатилди, бу ўтган йилнинг шу давридаги даражага нисбатан 0,8 миллион тонна ёки 3,5 фоиз камдир.

Тошкўмир, цемент, минерал ўғитлари, бинокорлик материаллари ташиш ҳажми қисқарди.

Шунингдек вагонларни бир кеча-кундузда ўртача бўшатиш тартибига амал қилинмаяпти. Режада 1935 та вагон бўшатилиши лозим бўлгани ҳолда бор-йўғи 1863 та вагон юкдан бўшатилмоқда. Вагон обороти секинлашди ва 2,33 кунни ёки белгиланган нормативга нисбатан 92,7 фоизни ташкил этди.

Автомобиль транспорти билан 1991 йилнинг тўққиз ойида 29,0 миллион тонна юк ташилди, бу ўтган йилнинг шу давридаги даражадан 0,6 фоиз ортиқдир. Юк обороти 3,9 миллион тонна-километр ёки 1,1 фоиз камайди. Бунинг асосий сабаби ҳар бир тонна юкни ташишнинг ўртача узоқлиги қисқарганлигидадир.

Умумий фойдаланишдаги **пассажир транспорти билан** 1991 йилнинг тўққиз ойида 287,8 миллион киши ташилди, бу ўтган йилнинг шу давридаги даражадан 3,7 фоиз камдир. Йўловчи обороти 2,5 фоиз, шу жумладан темирйўл транспортида 1,8 фоиз ва автомобиль транспортида 2,8 фоиз камайди.

Умумий фойдаланишдаги алоқа корхоналари 1991 йилнинг январь-сентябрида аҳолига 11,0 миллион сўмлик хизмат кўрсатдилар.

ТАШҚИ ИҚТИСОДИЙ АЛОҚАЛАР

1991 йилнинг тўққиз ойида Тошкент вилояти бўйича экспортга маҳсулот етказиб бериш ҳажми 118,7 миллион сўмликни ташкил этди.

Шартнома мажбуриятлари 85,3 фоиз қилиб бажарилди. Ҳорижга 17,4 миллион сўмлик маҳсулот етказиб берилмади. Бундай маҳсулотлар орасида карбамид, аммофос бор.

Эркин сотиб олинадиган валютага экспорт улуши 1991 йилнинг биринчи ярмидаги 8,8 фоиздан шу йилнинг тўққиз ойида 5,9 фоизгача камайди.

Экспортга етказиб берилаётган маҳсулотлар жами ҳажмида хом ашё ва материалларнинг солиштирма вазни 97,6 фоизни, машиналар ва асбоб-ускуналарнинг улуши 2,4 фоизни ташкил этди. Олмалиқ химия заводи товар алмаштириш муомалаларини амалга оширишни давом эттирмоқда, шунингдек «Ўзбекхиммаш» заводи ҳам ўз маҳсулотини бартер бўйича чет элларга етказиб бермоқда.

Вилоятда 1991 йилнинг 1 октябрига келиб учта қўшма корхона ишлаб турди.

ТОШКЕНТ ВИЛОЯТ ҲИСОБ БОШҚАРМАСИНИНГ АХБОРОТИ

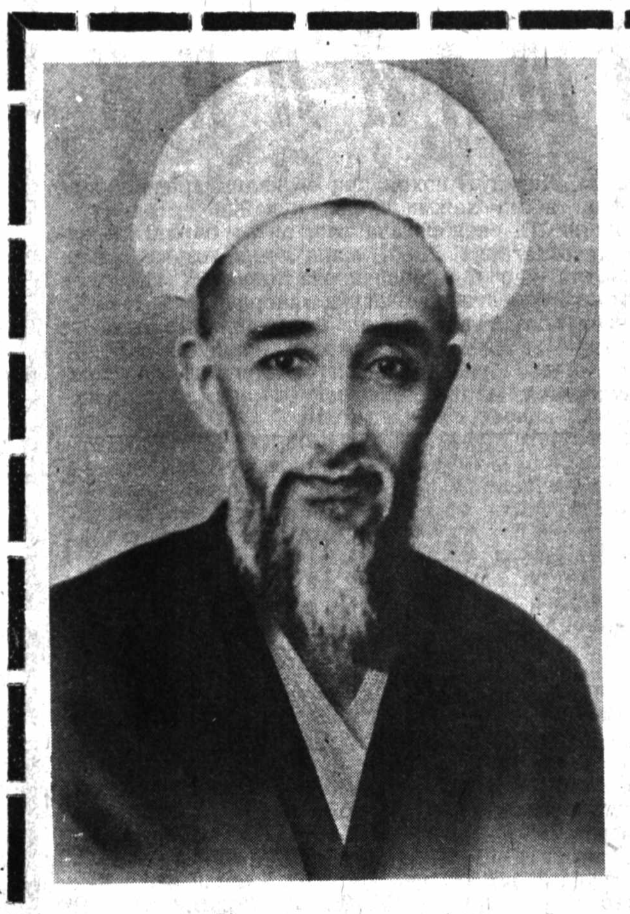

СУРАТЛАРДА: Олтинхон тўра Саййид Маҳмудхон Таррозий; Олтинхон тўра фарзандларининг оталари вафоти муносабати билан «Ал-Мадина» рўзномасида эълон қилган таъзияномаси. Олтинхон тўранинг тўнғич ўғли Муҳаммадхон оила аъзолари билан. Р. ГАЛИЕВ ва А. ТУРАЕВ суратлари.

آل الطرازي
وأقاربهم وأرحامهم
ينعون بمزيد من الأسى والحزن
فقيد الأسرة وعميدها الشيخ
محمود بن نذير الطرازي
ويتقدمون بالشكر إلى كل من تفضل بمواساتهم في فقيدهم الغالي سواء بحضوره أو برقياً أو هاتفياً.
سائلين المولى العلي القدير ألا يريهم مكروها في عزيز لديهم وأن يتغمد الفقيد برحمته ويسكنه فسيح جناته.
إنا لله وإنا إليه راجعون

● *Одамлар ва тақдирлар* ●

ИСЛОМ ОЛАМИДА ДОНГ ТАРАТГАН МАШҲУР ВАТАНДОШИМИЗ ВА УНИНГ ОИЛА АЪЗОЛАРИ САРГУЗАШТЛАРИ

Рўзномамизда «Алихон тўра» сарлавҳали мақола эълон қилингач, у муштарийларда катта қизиқиш уйғотди. Бир куни менга янгийўллик муҳлисларимиздан бири сим қоқди:

— Бизда Алихон тўрадек ном қозонган ватандошимиз Олтинхон тўра тўғрисида маълумотлар бор. Агар истасангиз, у кишининг фарзанди билан учраштирамиз.

Келишилган куни Янгийўл шаҳрига келдик. Олтинхон тўра Саййид Маҳмуд Таррозийнинг ўғли Муҳаммадхон хожи Маҳмудов отаси ҳақида билганларини ва онаси, синглиси ҳамда ўзининг саргузаштларини ҳикоя қилиб берди.

НОЁБ ИСТЕЪДОД

ҚЎҲНА Туркистоннинг Учқўрғон қишлоғида, Эшонхон домла хонадонида ўғил туғилди. У болалигидаёқ ўзининг ноёб истеъдоди, қўнғироқдек овози билан ҳаммани ҳайратга солган эди. Саййид Маҳмудхон кўп мадрасаларда ўқиди. Лекин, домлаларнинг кучи етмади, ёшгина бола улар билган илмларни аллақачон мустақил ўзлаштириб олган эди.

Саййид Маҳмудхонни Кўкалдош мадрасасига таклиф этишди. Бу ерда у машҳур муддаррислар иштирокида имтиҳон топширди. Ислом оламининг таниқли уламолари Қуръон оятларини маромига етказиб тиловат қилаётган болага ҳайратланиб тикилишар, баъзиларининг кўзларидан ёш оқарди. Ширали, қўнғироқдек овоз ҳаммани сеҳрлаб қўйганди. Унга офаринлар айтишди, машҳур қорилар боланинг пешонасидан ўпиб, дуо қилишди...

Муҳаммадхон хожининг айтишларича, ана шу йиғинда Ўзбекистон халқ ҳофизи Акмалхон Сўфихонов ҳам бўлган экан. У пайтда ёш бола бўлган хофиз уламоларга чой ташиб, дастёрлик қилган.

Саййид Маҳмудхон вояга етгач, машҳур қори Раҳматхон тўранинг қизи Мавжудахонга уйланди, мадрасаларда дарс берди. Унинг довруғи Туркистондан ташқарига ҳам ёйилиб, одамларда катта қизиқиш уйғотарди.

Дунёга Алишер Навоий, Абу Али ибн Сино, Улуғбек, Бобур сингари буюк алломалар етиштириб берган халқимиз чор Россияси ҳамда ундан кейинги даврларда ҳам кўп зиён-заҳматлар тортди. Бизни «саводсиз» дедилар, ноёб қобилиятли кишиларимизни тан олмадилар. Ҳолбуки, Буюк Пётр рус дворянларининг соқолларини қирқиб, қошиқ, вилкада овқат ейишга ўргатаётган пайтларда Туркистонимиз фан ва маданият марказига айланган эди. Бироқ, ҳукмдорлар фақат ўз вакилларини улуғладилар, онгимизга сингдирдилар. Узлуксиз ташвиқот, зўравонлик сиёсати бизни манқуртларга айлантирди: ўз тилимизда гапиришга орландик, дўппини яшириб, шапка кийдик, берган амалларига ҳаволандик. Қатағон йилларида арабчани билган илмли кишиларимизни бошқа бировлар эмас, ўзимиз ҳибсга олдик, донишманд қарияларимизни сургунларда довдиратдик. Қашқадарёлик дўстим Суяр Тошев олий билимгоҳда ўқиётган пайтимизда қандайдир ғордан бир талай кўҳна китоблар топиб олганини айтган эди. Ҳа, «саводсиз» халқимиз сиёсатдан қўрқиб, кўзига суртиб сақлаб келаётган китобларини ғорларга, мозорларга кўмганди. Худди шундай пайтларда Учқўрғон ҳам безовта бўлиб қолди, домла, мударрислар қувғинга учради. Қарангки, ота болани танимайдиган ўша замонда инсофли одамлар топилди. ГПУ ходими Олтинхон тўрани чақиртириб, маслаҳат берди:

— Замон нотинч, эрта-индин сизга навбат келади. Яхшиси, бирор чет давлатга ўтиб кетинг...

Уни чет элга кўчириб юборган ўша ГПУ ходими рус кишиси эди. Агар буни маҳаллий миллат амалдорлари билганларида, хавфли «душман»ни ушлаб бериб, катта мукофот олишармиди...

Саййид Маҳмудхон якка ўзи Афғонистонга ўтиб кетди. Ота юртида турмуш ўртоғи, кичкина қизи Саида қолди, Муҳаммадхон ҳали туғилмаган эди.

«Ўзингники ўзагингни узади», деган нақл бекорга айтилмаган экан. Туркистондан Афғонистонга кўчиб ўтган Мубоширхон исмли киши ватандошининг ошиб бораётган обрўйига ғайрлик қилди. Бу қитмирликлардан безиган Саййид Маҳмудхон 5—10 йил Покистонда яшади, сўнг Саудия Арабистонига келиб, шу ерда муқим туриб қолди.

Саййид Маҳмудхон Саудия Арабистонида чинакам обрў-эътибор топди, хориждаги туркистонликлар лидерига айланди, Мадинадаги катта масжидлардан бири Ҳарам шарифда Қуръон тафсиридан узоқ йиллар дарс берди, дунёда биринчи бўлиб Қуръони Каримнинг туркийча тафсирини ёзди. Саудия Арабистони қироли унинг бу буюк хизматини муносиб тақдирлади. Саййид Маҳмудхоннинг тафсири ниҳоятда ноёб китоблардан ҳисобланарди, олтинга ҳам топилмасди. Мамлакат қироли донишманд ва билимдон туркистонликни ҳурмат қиларди, тез-тез ҳузурига чақириб, суҳбатлашиб турарди.

Саййид Маҳмудхон «Олтинхон тўра» номи билан машҳур бўлиб кетди.

СОБИҚ НОИБ ҲУЗУРИДА

ТЎҒРИСИНИ айтганда, халқимиз орасида Юсуфхон Шокировдек дунё кўрган, улуғ алломалар борлигини кўпчилик билмайди. Чунки бундай одамлар тўғрисида ошкора ёзишга рухсат беришмасди, коммунизм ғоялари билан «қуролланган»лар диншунос, исломшунослардан узоқроқ юришарди. Ошкоралик, демократия ўртадаги қора пардани кўтарди, уйқусираган кўзларимиз «ярқ» этиб очилди.

Юсуфхон Шокиров Ўрта Осиё ва Қозоғистон диния назорати Бошқармаси собиқ раислари Зиёвуддин қори Бобохонов, Шамсиддинхон Бобохонов ва ниҳоят ҳозирги муфти ҳазратларининг ноиби бўлиб хизмат қилган, исломшуносликда, илмда ниҳоятда беназир кишилардан бири.

Юсуфхон Шокиров ҳикояси:

— Аслида Олтинхон тўра билан она томондан қариндошмиз. Илгари у кишини сиртдан билардим, довруқларини эшитгандим. Қоҳирадаги «Ал-азҳар» дорилфунунида 6 йил таҳсил олдим. Ўша пайтда Мадинаи мукаррамага зиёратга борганимда Олтинхон тўра билан учрашдим. Туркистонликларнинг айтишларича, тўрамнинг Саудия Арабистони қироли олдида ҳам обрў-эътиборлари зўр экан, хоҳлаган маҳаллаларида у кишининг ҳузурларига кириб чиқаверар эканлар. Араб, форс, ҳинд, турк тилларини пухта билар, ана шу тилларда бемалол ўқиб, ваъз айтар эдилар.

Мавлоно Юсуфхоннинг шахсий кутубхонасидамиз. Ойнаванд жавонларда ниҳоятда ноёб китоблар дид билан териб қўйилган, ўртада чеккасига китоб, дафтарлар тахланган хонтахта. Ўзимни кўҳна Шарқ алломалари ижодхонасида тургандек ҳис этдим. Юсуфхон ака кутубхонасида Олтинхон тўра ёзган деярли барча китоблар бор экан. Мана, шуларнинг баъзилари: «Хазоил-и дуруд бар саидул вужуд» (пайғамбаримиз фазилатлари ҳақида), «Фиқҳи акбар» (Шариат қонунлари таржимаси ва шарҳи), «Нур-ул басар» (пайғамбар тарихи). Бундан ташқари, Олтинхон тўра пайғамбар ҳадислари тўғрисидаги «Риёз-ус солиҳин»ни ўзбекчага таржима қилган. Бу асар ҳозирги ҳарфда нашрга тайёрланмоқда. У Саудия Арабистонида бир неча марта нашр этилган.

— Олтинхон тўрадек кишилар юз йилда бир марта дунёга келадилар, — деди Юсуфхон Шокиров. — Тўрам нозик таъб шоир ҳам эдилар. Таҳовийнинг ақоидлар ҳақида ёзган «Ақидаи Таҳовий» асарини араб тилида шеърий усулда қайта тайёрлаганлар. У кишининг «Мухтасари ақоиди исломия» (Ислом ақидалари тўғрисида қисқача туркийча маълумот) китоблари Макка ва Мадина мадрасаларида ўқитилади. Олтинхон тўра кўплаб қасидалар ҳам битганлар ва уларни тўплаб «Мажмуе қасоиди Маҳмудия» (Маҳмудхон қасидалари тўплами) китобини нашр эттирганлар. Айниқса, тўрамнинг туркийча тафсир билан нашр этилган «Қуръон» китоблари мусулмон мамлакатларида истиқомат қилувчи туркистонликлар ўртасида маълум-машҳур эди. Ҳажга борганлар бу китобни минг машаққат билан яшириб олиб келишарди, баъзан Олтинхон тўранинг ўзлари ватандошларига совға сифатида улашарди.

Юсуфхон аканинг айтишларича, Олтинхон тўранинг қувваи ҳофизаси ниҳоятда кучли экан, жуда кўп шеър ва байтларни ёддан ўқир эканлар. Арабча, форсча, туркча, ўзбекча шеър ёзиш, мусофир юртда мамлакат қироли назарига тушиш, хориждаги туркистонликлар пири даражасига етишиш ҳаммага ҳам насиб қилавермайди. Олтинхон тўранинг улуғлиги ва буюк хизматлари шундаки, у хориждаги ватандошлари билимларини бойитишга муносиб ҳисса қўшди, она-Ватанини соғиниб шеърлар ёзди, уни унутмади.

«ОИЛАМ, ФАРЗАНДЛАРИМГА САЛОМ АЙТИНГ...»

ОЛТИНХОН тўра таъқибдан қочиб, хорижга ўтиб кетганда бир илож қилиб, оилам, фарзандларимни олиб келаман, деб ўйлаган эди. Лекин ўша йиллари бу ҳақда гапиришнинг ўзи мумкин эмасди. У ҳар йили ҳажга келган ватандошларидан ўз оила аъзоларини суриштирарди.

1947 йили Ўрта Осиё ва Қозоғистон диния назорати Бошқармаси раиси Зиёвуддин қори Бобохонов ҳажга борганларида Олтинхон тўра билан учрашди.

— Туркистонда бизнинг оила, фарзандларимиз қолган эди, —деди Олтинхон тўра кўзлари ёшланиб. — Афсуски, улардан бирор дарак тополмаяпман. Иложи бўлса, ёрдам беринг, дийдор кўришайлик.

Зиёвуддин қори Ўзбекистонга келганида Олтинхон тўранинг оила аъзоларини суриштирди, ниҳоят узоқ қидиришлардан сўнг улардан дарак топди, бу хушхабарни Олтинхон тўрага етказди. Ота-болалар бир-бирларини хат-хабарлар билан йўқлаб турдилар.

«Азиз фарзандларим, — деб ёзади бир мактубида Олтинхон тўра, — **мен сизлардан умрбод қарздорман. Сизларни ташлаб кетмас эдим, не қилайки, ГПУ ва носоз замон туфайли мусофирликни ихтиёр этдим. Ётсам ҳам, турсам ҳам ўй-фикримда сизлар. Айниқса, мушфиқ завжамга қийин бўлди. Ширин қизим Саидахон тушларимга кириб чиқади, ҳали бирор марта ҳам кўрмаган ўғлим Муҳаммадхонни соғинаман. Аллоҳ сизларни ўз паноҳида сақласин. Насиб қилса, юз кўришиб қолармиз. Муҳтарам Зиёвуддин қори ҳазратлари бизларни бу бахтга эриштирмоқ ниятида юрибдилар».**

Ота-бола Зиёвуддин қори Бобохонов ёрдами билан Туркиянинг Адана шаҳрида дийдор кўришдилар.

Муҳаммадхон Маҳмудов ҳикояси:

— Бизни отамнинг мухлиси Ғулом Маҳмуд Санжар кутиб олди. Уч кун меҳмон бўлдик. Учинчи куни уй соҳибининг ўғли билан шахсий машиналарида шаҳарни айлангани кетган эдик. Келсак Ғулом Муҳаммад Санжар юзларида табассум билан дедилар: «Отангиз сизни кутиб ўтирибдилар». Шу пайт ичкаридан юзларидан нур ёғилиб турган нуроний киши чиқиб келди. Титроқ овозда: «Ўғлим, Муҳаммадхон» дедилар. Қучоқлашиб, йиғлашиб кўришдик. Отамнинг саволлари туганмас, муҳтарам волидам, синглимнинг аҳволларини қайта-қайта суриштирар эдилар. Бошимиздан ўтган воқеаларни айтиб бердим, соқолларини тутамлаб, бошларини тебратиб тингладилар, кўзларидан дув-дув ёш оқар эди. «Пешонамизга ёзилгани шу экан-да, ўғлим, — дедилар отам. — Мен сизлар билан алоқа боғлашга жуда кўп ҳаракат қилдим, иложи бўлмади. Аллоҳга минг қатла шукрки, мана, дийдор кўришиб турибмиз».

Отам хорижда юрганида туркистонлик бир аёлга уйланган, 13 фарзандлари бор экан. У киши билан бирга ўртанча ўғиллари Муҳаммадумар келибди. Ниҳоятда одобли, андишали йигит экан, мириқиб суҳбатлашдик. Отамнинг обрўйи нақадар баландлигини Туркияда билдим. У кишининг келганини эшитган туркиялик ўзбеклар узлуксиз ташриф буюриб туришарди, машиналарда келиб, қўярда-қўймай олиб кетишарди. Қарангки, Туркияда ўн беш кун турибман ҳамки, отам билан бирор соат яккама-якка суҳбатлаша олмадим, у кишини йўқлагувчилар шу қадар кўп эди. Бир куни Ғулом Муҳаммад ака шундай дедилар: «Муҳаммадхон, отангиз билан ҳар қанча фахрлансангиз арзийди. Туркияда бу кишига етадиган уламо йўқ, туркиялик ўзбеклар орасида яккаю-ягона донишмандлардан». Сафаримиз охирлаб, кетадиган маҳалимизда отам чўнтакларидан бир мактуб чиқардилар: «Ўғлим, бу мактубни Зиёвуддин қори ҳазратларига етказгайсиз ва ул кишига бизнинг номимиздан совға-салом олиб боринг».

Отамнинг мактубини Зиёвуддин қорига етказдим. У киши мактубни ўқиб, йиғладилар.

Шу йили Зиёвуддин қори мени ҳожилар сафига қўшиб юбордилар. Дастлаб Мисрга, сўнгра Саудия Арабистонига келдик. Мадинадаги меҳмонхонада отам, укаларим билан кўришдим, уйларига олиб кетиб, меҳмон қилишди. Отам: «Беш-олти кун шу ерда туринг, ҳовли-жойларимдан бирини сизга мерос қилиб қолдирай», дедилар. Иложи бўлмади...

— Муҳаммадхон ака, ўз ҳаётингиз, оила бошлиғисиз қандай кун кечирганларингиз ҳақида гапирмадингиз?

— Э, иним, нимасини гапирай, эсласам юрагим орқага тортиб кетади. Отамиз хорижга «қочган», тилимиз қисиқ, бўйнимиз эгик эди. Тошкент шаҳридаги Эшонгузар маҳалласига, қариндошларимизникига кўчиб келдик. 1941 йили Янгийўлга кўчдик. Ниёзов деган инсофли бош врач онамни фаррошликка қабул қилди, мен шу ердаги ошхонада ўт ёқувчи бўлдим, Саида опам Тошкентда қолган. Онам раҳматли кечаю кундуз ишлардилар, сочларига эрта оқ тушди. Ўн саккиз ёшимда шофёрлик курсини битирдим, шифохона машиналарини миндим, Армия сафида бўлдим. Қайтиб келгач, партия аъзолигига қабул қилишларини сўраб ариза бердим, олишмади. 1980 йилгача машина ҳайдадим. Ҳозир пенсиядаман, худога шукур, ўзимизга тинчмиз, пиру бадавлатмиз...

Муҳаммадхон ака Зиёвуддин қори Бобохонов номларини ҳурмат-эҳтиром билан тилга оладилар. Чунки ана шу табаррук зот уларнинг оиласига катта иноятлар кўрсатган эдилар. Муҳаммадхон аканинг опаси Саидахон ая шу кишининг ёрдамлари билан Саудия Арабистонига ҳожилар сафида бориб, отаси билан дийдор кўришди. Ўшанда Олтинхон тўра оғир касал эди. Саидахон ая падари бузрукворининг сўлғин юзлари, оппоқ соқолларини силади, кичрайиб қолган елкаларига бошини қўйди.

— Отажон, мен келдим, қизингиз Саидаман...

Олтинхон тўранинг кўзлари «ярқ» этиб очилди, қизининг қўлларини маҳкам ушлаб олди, юзларига қайноқ ёшлари тўкилди, қуруқшаган лаблари қимирлади. Бироздан сўнг яна кўзларини юмди. Саидахон ая ҳажда юрганида Олтинхон тўра 98 ёшида вафот этди. Отасининг таъзиясига боришга рухсат беришмади, чунки тартиб-қоида қатъий белгилаб қўйилганди. Ўшанда рамазон ҳайитининг иккинчи куни эди.

— Бизда ҳали ҳам тўсиқлар, таъқиқлар кўп, — деди Муҳаммадхон ака, — шулар туфайли отам ҳузурига бородмадим, сўнгги йўлга кузатиб қўя олмадим.

Олтинхон тўра касал ётганида Ғулом Муҳаммад Санжардан мактуб келди:

«Ассалому алайкум!

Муҳтарам Муҳаммадхон Маҳмудовга ва бола-чақаларингизга, муҳтарама опангизга, уларнинг бола-чақаларига кўпдан кўп салом ва ҳурматлар.

Муҳтарам Муҳаммадхон, сизга узундан бери хат ёзолмадим. Сабаби, дадангиз, укаларингиздан хат келмади. Дадангиз кўп қариб, табаррук бўлиб қолдилар. Одам танимайдилар. Имкони бўлса сиз Умрага бир келиб, дадангизни кўриб кетинг. Бу йил кўп одам сиз тарафлардан келиб, ҳожи бўлиб кетдилар. Ҳажга келсангиз, Мадинада кўп қололмайсиз. Умрага келсангиз Мадинада 8—10 кун қоласиз. Декабрь ойида Умра йўли очилади. Тошкентдан ҳам одамлар келади. Сиз ҳам улар билан келинг. Диния раиси кўп яхши одамдир, унга вазиятни англатинг, паспорт олиб, Умрага келишга ғайрат қилинг. Бизлар ҳаммамиз тинч-омонмиз, биздан ҳаммаларингизга салом айтинг, деб

Ғулом Муҳаммад Санжар».

Ҳайронмиз, бир пайтлар муҳтарам Зиёвуддин қори ҳазратлари амалга оширган савоб-хайрли ишларни нима учун бугунги кунда такрорлаш мумкин эмас. Муҳаммадхон Саудия Арабистонига борса отасининг қабрини, у ўтган жойларни зиёрат қилади, жигаргўшалари, ватандошлар билан дийдор кўришади, алоқа боғлайди. Бизнингча, ислом оламининг ёрқин юлдузи, донишманд уламо, шоир ва таржимон Олтинхон тўра Саййид Маҳмудхон Таррозий фарзандлари йўлидан барча таъқиқларни олиб ташлаш, Олтинхон тўра ижодий меросини чуқурроқ ўрганиб, уларни халқимизга етказиш керак.

Олтинхон тўра пайғамбар ҳадислари тўғрисидаги китобига байт билан қуйидагича мазмунда сўзбоши ёзган:

«Риёз-ус солиҳин»ни ёздим. Уни туркистонликлар ўқисинлар, ислом учун хизмат қилсин, дедим. Менинг бу мақсадимни қирол олий ҳазратлари билиб қўйишларини истардим. Китоб ёзишдан бирор таъма умидим йўқ.

Азиз ватандошларим, она-Ватанни асло унутманглар, унинг равнақи, гуллаб-яшнаши учун хизмат қилинглар. Кимки она юрт ривожи йўлида ранж чекса, икки дунёси обод бўлгай, руҳи поклангай...»

Олтинхон тўранинг бу сўзлари бир васиятдек янграйди, одамларни уйғоқлик-ҳушёрликка чақиради.

Эсон ҚОСИМОВ.

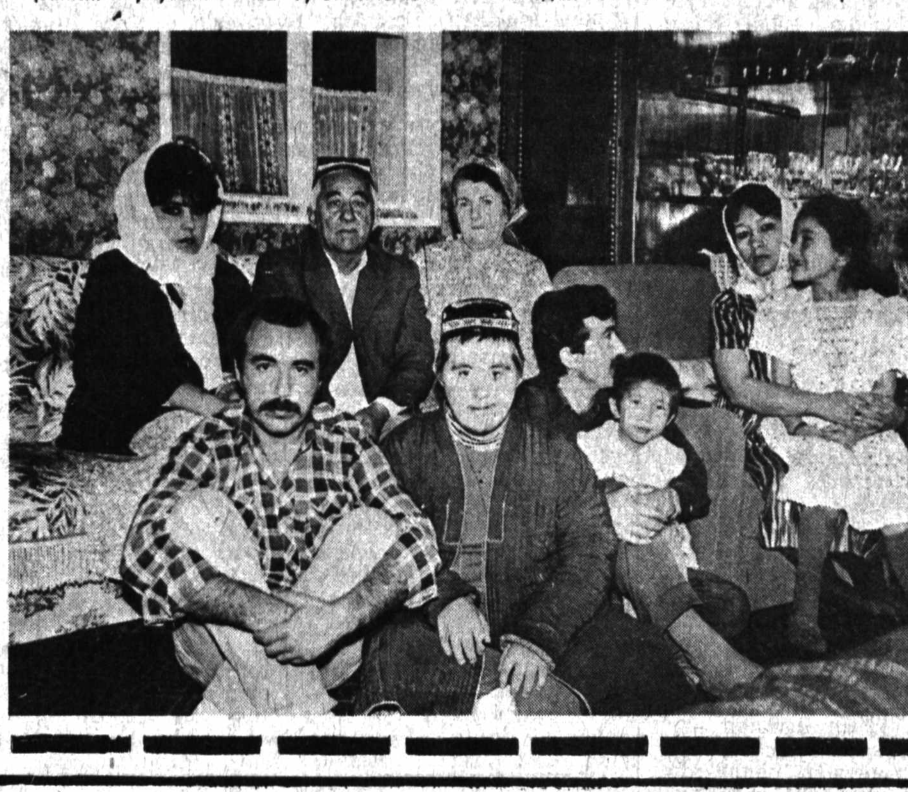

ТАРИХИМИЗНИ ЎРГАНАЙЛИК

Янги ўқув йилидан эътиборан жумҳуриятимиздаги деярли барча олий ўқув юртларида қатор ўзгаришлар юз берди. Тошкент Давлат дорилфунунида амалга оширилган янгиликлар ҳам эътиборни ўзига тортади. Жумладан, олий ўқув юртининг тарих куллиётида талабаларга шу фандан атрофлича билимлар бериш юзасидан ибратли тадбирлар кўрилмоқда.

Ўқув режасига кўра Ўзбекистон ва Ўрта Осиё тарихи ва маданияти кенг миқёсда ўргатилади. Қатор янги махсус курслар ҳам киритилди. «Ўрта Осиёнинг қадимий давлати», «Ўрта Осиёнинг шаҳар маданияти» махсус курсларида талабалар ўтмишимиз ва аждодларимиз турмуш тарзи билан яқиндан танишадилар.

Биргина Ўзбекистон тарихи кафедраси орқали 16 та махсус курс ташкил этилмоқда.

С. ОДИЛОВА.

● БИЛАСИЗМИ? ●

ЯПОНЛАРНИНГ СЕВИМЛИ ГУЛИ

ҲАР бир халқнинг ўз севимли гули бор. Ўзбек халқи атиргулни севса, японлар камелия гулини хуш кўрадилар. Бу нафис гул қишин-ёзин ям-яшил ўсимлик бўлиб, қиш фаслида гуллайди. Унинг қат-қат гуллари гоҳ пушти ёки қизил рангда бўлади. У икки-уч ҳафтагача очилиб тураверади, қуриганда гул барглари билан бирга тушиб кетади. Камелия гули жуда нозик, бирор нарсага тегиб кетса, ранги тўқлашиб, ўз чиройини йўқотади.

Камелия айниқса, Италия, Янги Зеландия, Япония ва АҚШда машҳурдир. Унинг 17 мингга яқин нави бор. Ҳар йили Японияда камелия фестиваллари ўтказилиб турилади. Ҳатто «Камелияшуносларнинг халқаро жамияти» борлиги ва у ўз ойномасини чиқариб туриши бу гулнинг шуҳратидан далолат беради. Хуллас, бу гул ҳаммани ўзига мафтун қилади.

ТАСБЕҲ-МУНЧОҚ

ТАСБЕҲ-мунчоқ Ўзбекистондаги маданий нодир ўсимликлардан ҳисобланади. У Тошкент, Самарқанд вилоятларида маданий ҳолда кенг тарқалган. У, асосан, иссиқ мамлакатларда ўсади. Бирма ва Япониянинг тоғли ерларида ундан озиқ-овқат, Хитой ва Ҳиндистонда эса халқ табобатида дори тайёрлаш учун экилади.

Осиё ва Шарқ мамлакатларида бу ўсимликдан тасбеҳ-мунчоқ, тумор ясашда фойдаланилади. Бизда ҳозир унинг оқ ва қорамтир мевали хиллари борлиги аниқланган.

ЖИЙДА

БАЪЗИ ривоятларга кўра, бу ўсимлик қандайдир илоҳий сирга эга бўлиб, унинг тагидан ёлғиз ўтиш, дам олиш ёки ухлаш мумкин эмас дейилади. Акс ҳолда жин чалиб кетади, натижада ўша кишининг оғиз-бурни қийшайиб, шол бўлади, ҳатто ўлиши ҳам мумкин эмиш.

Дарҳақиқат, қийғос гуллаган, кун иссиқ ва шабада эсмаган пайтда жийда тагида узоқ вақт ўтириш ёки ухлаш кўнгилсиз ҳолларга олиб келиши мумкин. Бу ҳол жийданинг гул ва баргларидан чиқадиган эфир мойларининг кишилар асаб ситемасига таъсир қилиши натижасида рўй беради.

Б. ТУРҒУНОВ
тайёрлаган.

Муҳаррир **Н. НАСИМОВ.**

ЭЪЛОНЛАР, БИЛДИРИШЛАР

ПАХТА ЕТИШТИРИШ ХУЖАЛИКЛАРИНИНГ РАҲБАРЛАРИ ДИҚҚАТИГА!

Жумҳуриятимиз Президенти Фармонларига биноан етиштирилган умумий ҳосилнинг 5 фоизи ва режадан ортиқ йиғиб олинган пахтанинг 100 фоизи хўжаликлар ихтиёрида қоляпти.

Шуни инобатга олганда ишончимиз комилки, ҳар қайси хўжалик учун қандай қилиб хом ашёдан ип газлама ишлаб чиқариш муаммоси юзага келди.

Хўжаликларнинг ишбилармон раҳбарлари жамоа ва шўро хўжаликларида (хом ашёдан чит, сурп ва ип ишлаб чиқариш учун кичик корхоналарни қуришга киришди.

Шу корхоналарда ишлаш учун ишчилар
ТОШКЕНТ ШАҲАР ХАЛҚ ТАЪЛИМИ БОШ БОШҚАРМАСИНИНГ
16-ҲУНАР—ТЕХНИКА БИЛИМ ЮРТИДА ЎҚИТИЛАДИ

Сиз, ҳурматли хўжалик раҳбарлари билим юрти билан хўжалик ҳисобида битим тузган ҳолда, ишсиз юрган қизларни билим юртига ўқишга юбориб, 10 ойдан кейин юқори малакали ип йигирувчиларга, калаваловчиларга, пиликловчиларга, тўқувчиларга ва уста ёрдамчиларига эга бўлиб, кичик корхоналарнинг унумли ишлашини таъминлайсиз.

Ўқиш давомида назарий дарслар билим юртида, амалий дарслар эса Тошкент шаҳар ип газлама ишлаб чиқариш бирлашмасида юқори малакали устозлар ёрдамида олиб борилади.

Ўқувчилар билим юрти томонидан ётоқхона билан таъминланадилар.

Билим юрти манзилгоҳи: 700100, Тошкент шаҳри, Фрунзе ноҳияси, Абдулла Қодирий кўчаси, 34-уй.

Телефонларимиз: 55—44—85, 55—44—16, 55—44—96.

Транспорт воситалари: Жанубий темир йўл вокзалидан: 7, 24, 28-трамвайлар; 57, 38, 40-автобуслар; 2-троллейбус билан «Фрунзе савдо маркази» бекатигача борилади.

Тайёрагоҳдан 14-троллейбус; 11, 7, 45-автобуслар; Шимолий темир йўл вокзалидан: 2, 80-автобуслар билан «Абдулла Қаҳҳор кўчаси» бекатигача борилади.

Театр

АЛИШЕР НАВОИЙ НОМИДАГИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ АКАДЕМИК КАТТА ТЕАТРИДА — 15/XI да **Раймонда**, 16/XI да **Иоланта**, 17/XI да **Гўзал Василиса** (12.00), **Масхарабозлар** (19.00).

Тошкент ҳақиқати

МУАССИСЛАР: ХАЛҚ ДЕПУТАТЛАРИ ТОШКЕНТ ВИЛОЯТ КЕНГАШИ ВА «ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ» ЖУРНАЛИСТЛАР ЖАМОАСИ.

БИЗНИНГ МАНЗИЛГОҲ: 700000 ТОШКЕНТ, ГСП, ЛЕНИНГРАД КЎЧАСИ, 32.

Муҳаррир ўринбосарлари — 335885, 325747, 325748, 337916; масъул котиб — 334808, 325353; масъул котиб ўринбосарлари — 325750; бўлимлар: мафкура — 325778, 337010; қишлоқ хўжалиги — 325647; саноат, қурилиш ва транспорт—325749; маҳаллий кенгашлар ҳаёти—325733; ижтимоий масалалар — 325556; маданият — 325767; адабиёт ва санъат — 325553; ёшлар ҳаёти, ахборот, ҳарбий-ватанпарварлик ва спорт 325645; хатлар ва оммавий иш бўлими — 334048, 325354; жамоатчи кенгаш қабулхонаси — 334048, 325354, эълонлар бўлими — 325727.

● Ўзбекистон Республикаси «Шарқ» нашриёт-матбаачилик концерни. 700000, Тошкент, ГСП, Ленинград кўчаси, 32. Рўзнома офсет усулида А—2 форматида босилади. ● 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

Нашр кўрсаткичи: 6284. Индекс: 64672. Босишга топшириш вақти — 20.30. Босишга топширилди — 19.00. 44 минг нусха босилди.